

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

Մարդը եւ կոսըը

Թէ՛ն «Զրիսոս կրկին կը խաչուի» վեպը կը դասկանի նշանաւոր յոյն հեղինակ Նիխոս Զազանծափսին, սակայն մեր ըսելիքը անոր մասին չէ. Զրիսոս ամէն սարի կրկին կը խաչուի, մէյ մը Արեւմտեաններու կողմէ, մէյ մըն ալ Արեւելեան ուղղափառներու կողմէ: Երկու ծնունդ, երկու խաչելութիւն:

Յետեսիւիլէն դիտեցի Երուսաղէմի Արեւելեան Ուղղափառ եկեղեցոյ Չափական սօնին առթիւ Ս. Յարութեան սաճարի «Զրիսոսի գերեզմանէն» դուրս հանուած «լոյսը» ինչդէ կը խլէին այդտեղի զանազան եկեղեցիներու ներկայացուցիչները զիրար հրճեցնելով, անօրինակ իրարանցումով, իրենց խորանները լուսաւորելու խելախեղ մրցակցութեամբ:

Փոքր եղած աստեղ անձնադէպ ներկայ եղած են եւ սեսած: Իմ սեսածիս վրայ անցած են 65 տարիներ, սակայն ցարդ բան չէ փոխուած, եւ բան ոչիսի չփոխուի յաջորդ սասնամեակներուն եւ հարիւրամեակներուն ալ, այնքան աստեղ, որ մարդիկ աներեք կը դառնան իրենց հաւաստը, որուն ամրակոտ ժայռին վրայ չեն ազդեր ո՛չ զիտութիւնը, ո՛չ յառաջդիմութիւնը, ո՛չ ալ սրամաքանութիւնը:

Կրօնամուտութիւնը կը բարոնակուի, այնդէպ ինչդէ կարաւանը՝ որ կը փայլի ի հեծուկս ...

Դիմաստերի (Ֆէյսբուք) վրայ թրեւելնով սրունք սեղեկութիւն մը հետաքրքրութիւնս ստեղծեց, Արեւմտեան Հայաստանի զանազան մահաճգներուն մէջ 1884-1920 տարիներուն զանազան եկեղեցիներու եւ վանքերու թիւերուն ցանկն էր: Իւրաքանչիւր վիլայեթի դիմաց դրուած էր անոնց թիւը, օրինակ՝ Վանի վիլայեթ 457, Պիթիսի վիլայեթ՝ 510, Էրզրում 406, եւ այսպէս 15 վիլայեթներ, որոնց մէջի եկեղեցիներուն ընդհանուր թիւը 2434 էր, իսկ վանքերուն թիւը՝ 450....

Այս թիւերը տեսնելով մարդ չի՞ փեփախիր: Ի՞նչ ըսել է այսքան շատ վանք ու եկեղեցի ունենալ: Կը մտածեն, մեր հայերը գործ-բան ձգած եկեղեցի՞ շինեցին, որդեգրի հոն հաւաքուին եւ աղօթեցին, որդեգրի Աստուած ալ իրենց բարի աչքով նայի: Տեսանք ինչդէ նայեցաւ: Աստուած նկատեց հայերուն սէրը Իր հանդէպ, եւ որդեգրեց վարձատրութիւնը միլիոններով ֆուլը տարաւ... Աստուած ալ չափազանցութիւն չի սիրեր երեւի:

Չիս սխալ չհասկնա՞մ, ես անհաւաս չեմ, սակայն ամէն ինչի չափն ու սահմանը կայ: Չափազանցութիւնը երբէք բարեբար չէ եղած, միշտ վնասող եղած է:

Այսօր Արեւմտեան Հայաստանի գրաւեալ տարածքին՝ Թուրքիոյ մէջ ընդհանրապէս 2884 վանքերէն ու եկեղեցիներէն մնացած են միայն 35ը... Մնացեալները՝ զիտե՞ր առդէն, կան ֆանդուած են, կան մզկիթի վերածուած, կան ալ ախտոններու ու զոմերու, մինչ Թուրքիոյ տարածքին կան 82.693 մզկիթ, միայն Իսթանբուլի մէջ 3.113 մզկիթ կայ:

Մեր եկեղեցապիտութեան համար Աստուած մեզ դաստեղծեց, իսկ մեր եկեղեցիները ֆանդուներուն ու զոմներուն հանդէպ անարբեր է: Ահա՛ աչքերնուս առջեւն է Ալիեւ կոչուած ճիւղն ու իր վոնմակը, որոնք մոյն ախորժակով հայկական հետերը կը ջնջեն Արցախի մէջ օրն ի բուն:

Կրօնը մարդուն հոգին ազնուացնելու եւ չարին դէմ գայն դաստիարակելու համար մէջեղ եկած է, սակայն դարերու ընթացքին անոր հիմնական նպատակէն շեղուելով, գայն որդեգրելով օգտագործած են, մոյն Աստուծոյ հաւաստող, սակայն տարբեր դասամանի հետեւողները զիրար ոչնչացնելու համար:

Կրօնական դաստիարակները սիւստը թիւով զոհեր խլած են դարերու ընթացքին: Հարցը զօրութեան հետ կապ ունի, որովհետեւ զարգացած երկիրներ եւ ժողովուրդներ ալ զիրար ջարդած են: Անհաւաստութեան կոչ ընող չկայ, սակայն փչ մը խելի թող գործածեն ու չարին դէմ յայտարարելու փոխարէն, իրենք չարին զոհ չէրթան: Իսրայէլի մէջ անցեալ շաբաթ կրօնական սօնի մը առթիւ հաւաստեցեալներ իրար կոխկոշած են. 45 մեռեալ եւ 100-է աւելի վիրաւոր: Ասիկա իր զիտութեամբ, զինոյժով, գերզարգացումով ամբողջ աշխարհին աստարեզ կարողացող երկիրն է: Կրօնի դէմ ոչ մէկ ազգէ՛ք ցարդ յաջողած է. հօգր Սովետական Միութիւնը վկայ: Թող հաւաստան, սակայն չափը չանցընեն:

Ճափոնի, Չինաստանի, Թայլանտի, Միանմարի եւ մնաց երկիրներու մէջ, իրենց աստուածներուն նուիրուած արձաններ կան, որոնց բարձրութիւնը 100-150 մետրէն աւելի է... Երեւի որքան մեծ է աստուածը, այնքան մեծ է անոր շուքը: Շուք մը, որ լիւս ստուերած եւ մթազնած է մարդկանց ուղեղները:

Ողբերգություն՝ ըստ Եռաբլուրի

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Պատերազմից հետո կյանք կա՞. կա՞: Աժ-ում իբխանութեան ներկայացուցիչները հունոր են անում, ֆախ-ֆախ ծիծաղում՝ Փաշինյանի առանձնակի մասնակցությամբ, հետո նույն Փաշինյանը կառավարության միստերին կարող է հունորներ անել: Չէ, չենք ասում՝ հունոր, կասակ չի կարելի անել, չենք ասում՝ ժողալ-ծիծաղելը, բարձր տրամադրություն ունենալն արգելու է, մանավանդ որ իբխանական օղակներից ներքին հրահանգ է իջեցվել, որ ժեսական հաստատություններուն դաստիարակը, Արցախից, կառուցապահից, Սյունիքից առհասարակ չիտսվի: Բայց ծայրահեղ, անմախաղեղ ողբերգական այս իրավիճակում Աժ-ի ամբողջից հունոր անելն ու հռչակալն անվազն անբարոյականություն է:

Իբխանությունների «կերտած» անտարբեր իրականությունը զուգահեռ մեկ այլ իրականություն՝ Եռաբլուրը: Հայաստանի իբխանությունը գրավածների միակ ու վերջին այցը Եռաբլուր բոլորս ենք հիշում՝ Եռաբլուրի նվաճումը, Եռաբլուրի գավթումը, Եռաբլուրի օկուպացիան:

Այն ժամանակ փոքրիկ շինարարները մահաբաժաններ էին հիշեցնում, այն ժամանակ տղաների անուն-ազգանունները, ծննդյան-մահվան տարեթվերը խորն էին խոցում, բաց վերքի վրա աղ լցնում, մրմռացնում: Հիմա էլ է վերքն արնածոր, վերքը երբեք չի սոխանալու, որովհետեւ իբխանությունների հռչակները բարձր են գրգռում հերոսացած տղաների հարազանների ակնաջնջում: Չուզահեռ իրականության մեջ՝ ասես այլ մոլորակում, հերոսացած տղաների հարազանները կայեղեն որը են ասում իրենց գավթների շինարարներին, այն նույն հայերենով, որով հունոր են անում ու հռչակում Փաշինյանը, Ալեք Սիմոնյանն ու Արարատ Միրզոյանը:

Եռաբլուրը միավորել է բախտակից ծնողներին, նրանց միջավայրը, օրգանապատկերը փոխվել է. որդի, անուսին, եղբայր, հայր կորցնելու ողբերգությունը նրանց արտերն ու հոգիները նույնացրել է, հարազատ դարձրել: Նրանք մեկը մյուսի որդու, եղբոր, հոր, անուսնու ծննդյան տարեթվերը նույն են Եռաբլուրում, միմյանց ձեռք սեղմում, միմյանց ուս գրկում, կարոտի հոգոցներն իրար խառնում:

Մոլորակի դաստիարակ մեջ կյանքն ու մահն այս աստիճան սերտաճած, ընդելուզված չեն եղել, որքան հայ իրականության մեջ՝ Եռաբլուրում:

Եռաբլուրում զոհերի տարեթվերն են նույն: Ամեն օր՝ տասնյակ տարեդարձեր: Ո՛չ համաշխարհային գրականությունն ունի բառային համադասարան արտահայտչամիջոցներ, ո՛չ համաշխարհային կինոյում կան էկրանային այսօրինակ դասկերներ, որ համեմատելի լինեն Եռաբլուրի տեսարանների մկարագրության հետ:

Ես տեսել եմ որդու շինարարի մոտ, որդու հետ հանգիստ գրուցող, իր մտքն ու կարծիքը որդու հետ կիսող՝ հոր կերպարանը, տեսել եմ եղբոր շինարարի ծաղիկներով զարդարող, աղոթք մրմնջացող ֆրոջ՝ արցունքից խամրած աչքերը, տեսել եմ կոնֆետի մի հասկն իր բերանը զցող, մյուսը՝ հոր շինարարի զոհը երեխայի անմեղ ժողիցը, տեսել եմ ձեռքի ափը որդու շինարարի սուր անկյանը ֆուղ ու ձեռքն արյունոտող մոր հեծեծանքը, բայց ցավի զգացողությունը, որը, սուզը հետզհետե այլ փուլ է թեւակոխում: Դա համակերպելու, կասարկածի հետ հաստ ապրելու, մեղաւորին մերելու փուլ չէ. այդ փուլը երբեք չի գալու:

Դա դողոցական մտաբանից դաստիարակ զնայած, մանկությանը դեռ հրածեց չսված, իր ներսի չարաձգի մանկանը մի ակնթարթում սղանած ու թուրվարձակների դեմ առնական զինվոր դարձած, կյանքի համը դեռ չզգացած, աղջ-

կա ձեռք դեռ չբռնած, մի կարգին շուր ու կոչիլ չմաշեցած սերնդի չաղարածը, չսեսածն ու չզգացածը լրացնելու մեծ ցանկությունն է, որ ցավն ընդգծում է աննկարագրելի դրամաիզմով ու տրագիկությամբ:

Ամսիկ հունական ողբերգություններում անզամ մման դասկերներ ու զգացողություններ չկան. Եռաբլուրում զոհված հերոսի 20-ամյակն են նույն: Զուրը եղբոր նկարներով շաղկերտ ու կրծմանածներ է դասկերել բոլորի համար: Մինչեւ բանակ զնալը, եղբայրն իր ծննդյան օրերն իսկական տոնի էր վերածում. ֆուրը ամեն դէտալ կարեւորելով՝ դասկերացրել է, թէ եղբայրն ինչդէ կուզենար նեւել իր 20 ամյակը եւ ամեն ինչ արել է այնդէպ, որ եղբոր ձագակով, նրա արտով լինի՝ մեծ տոնք՝ սանկի դասկերով, որովհետեւ եղբայրը սանկի մասնաշու էր, ու հենց սանկի վրա էլ զոհվել է, նրա սիրած վարդերը, կոնֆետները, մկերները: Վերջում եղբոր դասկերները դեղի երկինք են բաց թողնում աղաւմիների, որ ձեռնակ թռչուններն իրենց շնորհակարաններն ու մաղթամները տեղ հասցնեն: Հարազաններն արցունքների ու հոգու մղկացների միջից իրենց գավակի ծննդյան տարեթվերը նույն են այնդէպ, կարծես նա որը է, իրենց կողքին, տեսնում ու վայելում է բոլոր անակնկալները, հաճելի դառնում, իրեն մկիրված բոլոր արարողությունները: «Հյուրերն» անզամ բարձրաձայն արտահայտում են, որ ամեն ինչ հրաշալի էր կազմակերպված, ձագակով, բարձրակարգ՝ հորեյարին արժանի: Տղայի ծննդյան տարեթվերն նրա շինարարի մոտ հավաքվում են ոչ միայն հարազանները, ազգականները, մերիմները, ընկերները, այլեւ շինարարի շուքների ծնողները: Ու աստեղը, ծաղկեփնջերից բացի, մկերներով են գալիս: Նվերներ՝ կան հորեյարին, կան նրա որդեկորույս մորը, եղբայր կորցրած ֆրոջը:

Նրանք չեն զգվել, չեն խելագարվել, անկի վիշտը նրանցից չի խլել բանականությունը կամ իրականության զիտակցումը, ոչ էլ ցուցամուլ կամ ֆաղետի են նրանք: Երկու դարզ ձեռնարկություն է դեղի հաշի աննեւ ու վերջ. նախ՝ նրանց գավակները որը են, երկրորդ՝ Եռաբլուրը նրանց գավակների տունն է, ու ծննդյան արարողությունները, բնակարանաբար, կասարկում են ողջերի համար, ողջերի օջախներում:

Տղաների շինարարի մոտ ափսոսով խմորեղեն, ֆաղցրակներ, կոնֆետներ, սնական հալված, մրգեր, գնդակ, խաղալիք իմնաթիւն ու ակտիւտեմա կարելի է տեսնել: Զեռնին տրագուն էր ակտիւտեման աննեւալ, ֆրոջ որդին նրան իր խաղալիք ակտիւտեման է մկեր բերել: Որդին փախկալա էր աստ սիրում, մայրը թիւել է փախկալան ու մի տարը կտոր որդուն հասցրել: Համադասարանի աղջկն այդդէպ էլ չհասցրեց մի ֆանի տարի շարունակ իր արտում բույն դրած սերը խոստովանել տղային, մտածել էր՝ բանակ կզնա-կզնա, հետո կասի: Տեսի թրթի վրա գրել է իր թափում սիրո մասին,

դրել տղայի շինարարի վրան էլ մի ֆաւ, որ ֆանին իր սերը չեփ-սանի: Տղայի մայրը կզնա, անանուն մանակը կկարդա, շուրջ կնայի, կփնջի իր որդուն սիրահարված խորհրդակոր աղջկան ու չի զսնի: Ու մտնում կսկսի իր որդու ձագակով, որդու դասարանցիների մեջ փնջել իր «հարսնացուին», կիտուսի որդու երեւակայական սիրո դաստիարակները՝ ընտանիք, հարս, թռչներ:

Նոր տարուն տղաների շինարարի մոտ նրանց նկարներով զարդարված տնաձագեր կային. Ամանորի գիշերը Եռաբլուր ողողված էր լույսերով, գերիշխում էր արյան գոյնը՝ կարմիրը:

Սուրբ Հարության տոնին տղաների շինարարի մոտ ծաղի ծյուղեր էին դրված՝ վրան մերկած հավկիթներ ու տղաների նկարները՝ վաղ մանկությունից մինչեւ ուշ մանկություն, մինչեւ դաստիարակը:

Հիմա Եռաբլուրում ծննդյան տարեդարձեր են հաճախակի նեւլում: Արարողություններից հետո տղաները ծննդյան շինարարի, գունեղ փուլիկների, շնորհակարանական բացիկների, բազում մկերների հետ մինչեւ լուսաբաց մեմնեմակ են մնում: Հարազաններն ամեն ինչ թողնում են այդդէպ՝ շինարարի մեջ ֆարացած, աննչացած, արցունքի ու կարոտի մեջ անփոփված, ու զնում են, մի կերպ գիշերը լուսացում, որ արտադրյան մոլից գան՝ մախորդ օրվա «ծննդյան տարեդարձի սեղանը հավաքելու»:

Նրանց կյանքը, աղբար ամեն օրը դուրս է բոլոր օրինաչափություններից: Մոլորակը նման ողբերգություն դեռ չի տեսել: Գրականության մեջ, թատրոնում, կինոյում, արվեստում մեզ հայտնի են մի ֆանի դասական ու ոչ դասական ժամեր: Այս իրականությունը ոչ տրագիկա է, ոչ դրամա, ոչ տրագիկոմեդիա:

Եռաբլուրում ամեն օր, ամեն վայրկյան ավելի աստ մարդ կա, ֆան երեւակի աննեւաբանակ կեմտրում: Շնորհները ոչ թէ ամեն օր, այլ օրը մի ֆանի անզամ են այստեղ գալիս, գիշերը լուսացնում են, օրը մթնեցնում միայն մի նոյապակով՝ Եռաբլուր գալու համար:

Եռաբլուրում ծննդյան տարեդարձեր հիմա հաճախ են նեւլում. գիտե՞ք ինչու: Որովհետեւ հենց զարնալը ծնված տղաներն են ամառվա զորակրկով բանակ տարել, ու եկել է նրանց 19, 20 ամյակները նեւելու ժամանակը: Վերջին ծննդյան տարեդարձը 18-ն է եղել, ընդամենը 18-րդ զարնալը: Նրանք չեն հասցրել իրենց որդիներին լիարժեք ձանաչել, մի կուտ զուրեղ նրանց հետ, արտադրանքի իմանալ, նոյապակների մասին լսել, մի թանկ մկեր առնել նրանց համար, ուստի գլուխ սիրուն հազցնել: Մինչեւ 18-ը, նրան սիրել ու գուրգուրել են երեխայի դէպ. բանակից հետո դիտի հասակն ու թիկունը, խելին ու հոգին չափեին, բազկի ուղե տեսնելու... Չհասցրին, չթողեցին, խելեցին, սղանեցին:

Հաջորդ տարիներին տղաների չաղարած տարիներին տարիներ կավելանան, 19 ու 20-ը կմեծանան, բայց տղաները ծնողների համար կմնան նույն տարիում, նույն երեխան, ինչ բանակ զնալուց ու դաստիարակից առաջ էին: Տղերի չաղարած գարունները կուսանան, բայց նրանց չիրականացված երազանքները նույնը կմնան՝ ինչ մինչեւ բանակ զնալն ու դաստիարակն էր՝ ակտիւտեմա, ուսում, աշխատանք, Հայաստանից բացի, մի ուրիշ երկիր էլ տեսնելու ցանկություն, մայրիկի թոթը», «Միկադոն» կամ «Ընկույզով ինքը», սմարթթոն կամ մի լավ ժամացույց:

Եռաբլուրում ամեն օր ծննդյան տարեդարձեր են նեւլում, բայց դրանք ոչ մի կաղ չունեն զուգահեռ իրականության՝ Աժ-ի կամ կառավարության ամենօրյա խախտմանի ու խանդավառության հետ, որտեղ խելապակ ձեռնասունների հռչակների ակն աննեւական ու համազգային ողբերգությունները շարունակվում են:

«Էրիկ Գետրոյան» առաջին կրթամրցանակը՝ Ռուբեն Տարությունյանին

Մայիսի 3-ին ԵՊՀ-ի «Գետրոյան Արշակյան» ընթերցասրահում Էրիկ Գետրոյանի անվան 200 հազար դրամ արժողությամբ «Հարգանքի եւ երախտի կրթամրցանակը» հանձնվեց Ֆիզիկայի ֆակուլտետի առաջին կուրսի ուսանող Ռուբեն Տարությունյանին:

Էրիկն ավարտել է Ֆիզիկայի ֆակուլտետը, այնուհետ Վազգեն Սարգսյան ռազմական համալսարանը, ծրագրավորող է աշխատել սարբեր ընկերություններում: Նրա մասին բոլոր ճանաչողները շատ դրական են արտահայտվում՝ բազմաժանր է եղել, համեստ ու խելացի, ընկերասեր ու հայրենասեր: Հնարավորություն ունեւորելու օգտակար, սակայն նախընտրել էր Վազգեն Սարգսյան ռազմական համալսարանում ստացած գիտելիքները կիրառել բանակում: Էրիկ Գետրոյանը 2019- ին է զորակոչվել, ծառայել է Մարտակերտում, հրետանավոր է եղել, դասակի հրամանատար: Անձնուրաց սղա է եղել, հոկտեմբերի 8-ին մարտական առաջադրանք կատարելիս, խնայելով ծառայակիցների կյանքը, ինքն է առաջ նետվել, գլխից մահացու վերք է ստացել, անմահացել է: Հետմահու Էրիկ Գետրոյանն արժանացել է «Արիության համար» մեդալի:

Ռազմական գլխից մահացու վերք է ստացել, անմահացել է: Հետմահու Էրիկ Գետրոյանն արժանացել է «Արիության համար» մեդալի:

«Երախտագրության կրթամրցանակը ծնվել է խոր կսկիծից», ասում է գաղափարի հեղինակ **Արմինե Պետրոսյանը**, որ «Հայ Ձմեռ դպրոց» բարեգործական հիմնադրամի սնուցումն է: Էրիկի հետ ծանոթացել է, երբ մա 2- րդ կուրսում է սովորել, ճանաչել է, երբ «արեւային այդ դասարանին» սկսել է դասընթացը իրենց հիմնադրամի կայքը: «Հայ Ձմեռ դպրոց» համար կրթամրցանակային ծրագրերն առաջնային են, արդեն մի քանի անգամ է, ինչ հայաստանի սարբեր մարզերում, հասկալի սահմանները բնակավայրերում գործում են հիմնադրամի «Հավելյալ սեյսմիկները», որ հազեցնում են գյուղաբնակ երեխաների առօրյան: Էրիկն էլ իր գիտելիքը ծառայեցրել է հիմնադրամի աշխատանքները մերկայացնելու գործին: 44 օր շեւած դասընթացում հիմնադրամը կորցրել է շնորհալի երիտասարդներից երկուսին, Էրիկը զոհվել է,

Գետրոյանին կրած է: Էրիկ Գետրոյանի ընտանիքը երկու զոհ ունի՝ հորաբույրը զոհ է, որ ֆիզիկայի ֆակուլտետի սան է, իր մահն անմահացել է:

«Շատ խորհրդանշական է, որ մրցանակը հանձնվում է ԵՊՀ լավագույն ուսանող ճանաչված, Վազգեն Սարգսյան համալսարանի սան Գետրոյանի անունը կրող ընթերցասրահում, որ անմահացել է Շուշիի դաշտում: 2020 թվականի նոյեմբերի 7-ին, ընդունվել է ԵՊՀ Ֆիզիկայի ֆակուլտետի դեկան **Ռաֆիկ Հակոբյանը** եւ Արմինե Պետրոսյանը: «Նրանք փորձեցին մեզ թողել, բայց չգիտեին, որ մենք սերմեր ենք...» հուզմունքը գաղափարով նկատել էր սալիս Արմինե Պետրոսյանը, որ կրթամրցանակը հակիրճ «Ոսկի սերմեր» անունով է կոչվում:

Կրթամրցանակը կոնոքի կիսամյա-

Էրիկ Գետրոյանի կարմիր թխկին

Գետրոյանի Արշակյանի եղենին

կը մեկ, ֆիզիկայի ֆակուլտետի այն ուսանողին, որն ունի բարձր առաջադիմություն, մասնակցել է Արցախյան դաշտերում, աչի է ընկնում ֆաղափաղական հանձնառությամբ:

Մրցանակի հովանավորն է բեռլինաբնակ Մորիյո-Վիկտորիա-Չեյթունյան ընտանիքը:

Մայիսի 3-ին Ֆիզիկայի ֆակուլտետի առջև վեր խոյացող ծառերին ավելացավ Էրիկի դասված սնկված կարմիր թխկին: Նա, ինչպես Գետրոյան՝ Երկրաբանականի առջև հասակ առած եղենին մեզ գեղեցիկ ուղեծր են փոխանցում՝ մենք գիտելիք սված ավա մասերին թթվածին ենք սալիս, իսկ արմատներով շատ խորը գրկում ենք հայոց հողը, որ ամրոցներիդ ոսկերի սակ երկիրը հաստատուն լինի:

ԱՆՄԱՀՆԵՐԻ ՇԵՔԵՐՈՎ

Երբ փակվում են հույսի դռները, անելանելությունից ծնվում են գերբնականին հաղորդակից դառնալու մտքերը: Արդեն վեց ամիս է, որ սեւագետս մայրերը փորձում են դարձնել իրենց անհետ կորած որդիների, անուսինների, եղբայրների զսնվելու վայրը՝ երկրում վերջերս ամենադաժնի հանգրվան «մասնագետների» գուցակների մոտ: Պետության առջև երկիրն ու հայրենիքին

կյանք սված զինվորների, կամավորների մայրերը հերթի մեջ կանգնած աղոթում ու հավաստվում են, որ գոնե գուցակն ասի ողջ է գավակը:

«Մեզ ասին, որ զոհվել է, բայց որ մարմինը չէիմք սեսել, մեկ ամսվա ընթացքում մեզ դին չսվեցին, սկսեցինք կասկածել: Կարմիր խաչից մեջ էին այդ սարած, մայել, խրամասը դասարկ էր եղել, միայն զրահաբաժնու-

Գուշակ Մանուշակը շատ «գործ» ունի

ներ են եղել զգած: Թաղած մարմիններ էլ չէին գտել, ու մենք մտածեցինք, որ գուցե վիրավորվել է ու աղբեղանցի գերի ենք սարել: Չեք մասկերացնե՛ք ինչ օրեր ենք ֆաշել, բայց մայրողների դռներն էինք ընկած, սաղ կսեին, որ Առոցը կենդանի է, անդայման գուցա»,- դասնում է զինծառայողի մայրը:

Երբ սուգը դասում է հոգիդ, հավասարակշիռ դժվար է մնալ, սասանայի դուռն էլ կգնաս, միայն իմանաս որդուդ մարմինը սառած չէ, հույս կա:

«Որտեղ իմացել ենք լավ մայրող կա, գնացել ենք էն վերջին հույսով, հավասով, որ հնարավոր է մի լավ լուր ասեն, ու իրենց ասածի միջոցով զսնենք: Ենթան վաս վիճակում էինք, հույսներս դրել էիմք գուցակների, սասանայական երեւոյթների վրա: Մեկն ասում էր գերի է ամուսինս, մյուսը վիրավոր, բայց բոլորը ասում էին, որ ողջ է, կգա»,- ասում է Ֆիկին Աննան ա-

վելացնելով որ, ամուսնու մարմինը մի ամիս է արդեն հողին է հանձնել, բայց գուցակը ողորում է, որ մահացածը իր ամուսինը չէ, ԴՆԹ-ն կարող է սխալ լինել, իր կանխագուցածը՝ երբեք:

Գրեթե բոլորին մույն բանն են ասում, բարեբաղ ծվասում են իրենց այցելածներին, հետն էլ կլորիկ գուցա կորում:

«Երբ սեսնում են նկարի շղան մահացած է, մի ֆիչ խոսում են, հետո ճանադարում հարագասներին: Իրանք լավ լուրի համար են եկել, ես իրենց ո՛նց իմացնեմ, ասում են նկարը թողեք հետ կասեմ ձեր շղան որտեղ է: Հիմա մոտ 50-ից ավել նկար կա, չեն հասցնում, 24/7 ռեժիմով են աշխատում: Շատ կարեւոր է գործս, եթե ես հանգստանամ, ո՞վ կօգնի մարդկանց»,- ասում է գուցակ Մանուշակը:

Երիտասարդ աստղաբաններ, ծեր գնչուհիներ, գուցակ մանուշակներ... Նրանցից յուրաքանչյուրը

չյուրը դասնություններ հորինելով, դասերազմից չվերադարձաների հարագասներին խաղալի ու եկամտի աղբյուր են դարձնում, ամաղ ողորում, թե սեսնում են անեստանելին:

«Գուցակները հիմնականում Քրիստոսի, Աստվածամոր նկարներն են դնում իրենց մոտ՝ համոզելու մարդկանց, որ իրենց գորությունն ու կարողությունն Աստուծոց է: Նրանք կեղտոտ գործերի համար Աստծո անունն են սալիս, հավասացնում, թե աստվածահաճ գործ են անում: Երբեմն մույնիսկ եկեղեցի են ուղարկում օրհնված ջուր սանելու, որի վրա գուցակություններ են անելու»,- ասում է **Տեր Տաճաճը**:

Հուսազուրկ ու հուսազրկվող մարդկանց կյանքից անորոշությունը լուրջ է ցրել: Գուցակների առաջ բերած հնարավոր-անհնար եւ փողով բացվող հույսի դռներ չթափվել:

ԱՆՄԱՀՆԵՐԻ ՇԵՔԵՐՈՎ

Լավրովը կան հաշվել չգիտե, կան դասնություն

1 Ավելի վաղ իր հայ գործընկերոջ հետ հանդիպումից հետո Տերի ունեցած ասուլիսում Սերգեյ Լավրովը նշել էր, թե ֆաղափական հարցերը հեշտ կլուծվեն, երբ մարդիկ սկսեն լավ աղբել, սա որդես դասասխան հաղորդողիների աղաբաղափակման հարցին: «Խաղաղ գործընթացը, որը սկսվել է նոյեմբերի 9-ից, նդասակ ունեւոր դարձրեցնել դասերազմն ու անցնել խաղաղադաժ օղբերացիայի եւ բոլոր սնեստական եւ սրամտորոսային հաղորդակցությունների աղաբաղելափակմանը, արդեն գրեթե կես արի է՝ իրականացվում է: Այդ

դասճառով խոսել խաղաղ գործընթացի անցնելու մասին՝ իրականության խելաբայություն է: Երբ մարդիկ ազատվեն շղափակումից ու էմբարգոյից, այդ ժամանակ կանցնեն այն առավելություններից օգուտ ֆաղելուն, որոնք ներկայացնում է այդ եւ ռազմավարական, եւ աշխարհաֆաղափական, եւ աշխարհասնեստական առումով կարեւոր սարածաբաղանք: Մեր ջանքերով հրադարար սահմանվեց եւ խաղաղադաժ գորախոսմբ սեղակայվեց, ինչի մասին դայմանավորվել էին Ռուսաստանի, Աղբեղանի մախազահներն ու Հայաստանի վարչադաղեր: Եվ ես հա-

մոզված եմ, որ երբ մարդիկ սկսեն զգալ խաղաղ կյանքի օգուտները, մրանք կսկսեն արդեն այլ կերպ վերաբերվել հարցերին, որոնք այժմ մեր որոշ գործընկերներ փորձում են առաջին դաղել: Պետք չէ այժմ ֆաղափականացնել գործընթացը: Այն բավական բարդ է: Նրանք, ովքեր փորձում են այդ հարցերը թողնել հետոյի եւ առաջին հերթին զբաղվել ֆաղափական հարցերով, իմ կարծիքով, ամբողջ գործընթացը ոսֆից գլուխ շղում են: Ավելի հեշտ է լուծել ֆաղափական հարցերը, երբ մարդիկ մորմալ են աղորում, հողի վրա, որտեղ եւ աղբեղանցիները, եւ հայերը շատ սասանայակ-

ներ եւ հարյուրամյակներ կող կողի աղբել են»,- ասել է նա:

Դե՛ իմքը, Լավրովն այս սարածաբաղանում եւ հայերի կազվի մեջ չի աղորում, դրա համար էլ այդդաղ հեշտ է խոսում, առեւտրի վերածում մեր հողի վրա անվասն գաղբելու մեր իրավունքը:

Իսկ թե ոնց է հարյուրամյակներ հաշվել հայ-աղբեղանական հարաբերություններում Սերգեյ Լավրովը, երբ աղբեղանական դեսություն հասկացությունը ընդամենը 100 սարվա ծագումնաբանություն ունի, հասկանալի չէ՝ կան հաշվել չգիտե, կան դասնություն: Ե.Խ.

ՍՈՆԻԱ ԹԱՇՅԱՆ

Տիրեթյան օրագիր

7 օր Տիրեթում, որը սակայն 7 սարվա նման է...: Մի չինաղ երազ, որն սկսվեց Տիրեթում եւ շարունակվում է ամենուր, ամբողջ Տիրեթում, նաեւ Հայաստանում...

Տարիների երազանք էր գնալ Տիրեթ, հաղորդակցվել «Աւխարհի Տանիֆի» մոզական էութանը, զգալ ու արդիւ այդ հոգեւոր էներգետիկան: Հետեւաբար, դեռ չհասած Տիրեթ՝ սղաւտիկների անորոշությունն ու դասկերացումների անհամբերությունը կրկնվող զգացողի նման ակնկոծում էր... մինչեւ որ ինքնաթիռի դասուհանից, ամողերի միջով երեւացող ձյունածածկ գագաթներով լեռնաշղթաները ամենի ու անսասան տեսնով համակեցին իրենց խաղաղությանը, եւ վայրէջքի ընթացքին երեւացող գունավոր դրոշակներով դասած բազմաթիվ ուխտավայրեր դիմավորեցին իրենց լուսավոր ջերմությանը....

Օղակայանի շենքն սղասող ուղեվարը ժողտեսն մոտեցավ մեզ. «բարի գալուստ» մաղթելիս, իրենց սովորության համաձայն, սղիսակ վզկաղմներ նվիրեց յուրաքանչյուրիս՝ ուսերին դնելով, ի նշան հարգանքի ու սիրո: Արեւը ժողտեսն էր, եղանակը բարեխառն էր, օղի մաքրությունը սղաւտեցրեց երկար թռիչքի թմրությունը. հողը անուր էր մեր ոտների տակ....

Տիրեթական ոճի գողտրիկ հյուրանոցում տեղավորվելուց հետո «ծունկ մը աղոթք ընելու» համար առաջինն ուղեւորվում ենք հին ֆաղափի ւրտում զտնվող հնամենի վանքը «ոլոր-մոլոր ճամբաներով, խունկ ու մոմով»....

Հեռվից արդեն խունկի անուշահոտությունը ուղղորդում է մեր ֆայլերը. ամենուրեք կան մեր եկեղեցիների գմբեթները հիւստեցող, մի ֆանի մեք բարձրություն ունեցող սղիսակաթույր ծխարաններ, որտեղ մարդիկ նվիրաբերում են անուշաբույր սաղարթներ: Հարյուրավոր ուխտավորներ վանքի շուրջը ֆայլում են մանրա մոմնջալով. ոմանք այդ ամբողջ շրջանն անցնում են «չափեց» անելով (ուսմունքին հասուկ ծնարարման ձեւ խոնարհումի եւ երկրաղաղության խորհրդանիշով). սովորաբար ուխտավոր Տիրեթից իրենց ձախ ձեռքում ունեն բռնակով դոստովող սարք, իսկ աջում «տերողորմյային» կան կաթոլիկ եկեղեցու վարդարանի նման 108 ուլունքներից բաղկացած հասուկ շարան-համրիչ: Ու այստես հազարավոր մարդիկ, սարքեր սարքի երեխաներ, դասանիներ, երիտասարդներ, նորածինները մեջքին կաղած մայրեր, սարքեր, ծերեր. սարքեր խավի (հարուստ թեւ աղֆաս), սարքեր սարածաբաններից, առողջ թեւ հիվանդ, նույնիսկ հաւանաղան,

ամեն օր, ֆայլելով գնում են վանքեր: Բազմիցս ականաշես եղանք հաւանաղանի սաղակով «գորա» (վանքի շուրջ դոսույս) անող մարդկանց, երիտասարդների օգնությամբ ֆայլող ծեր մարդկանց, որոնք դանդաղ, հանգիստ ու գիտակցված ֆայլում են աղոթքով ու նվիրաբերումներով: Ինչպե՞ս շաւ կրոններում (օրինակ մահմեդականները ֆայլում են Մեքքայի շուրջ, հրեաները Լազի դաշի, եւ այլն...), մեր մշակույթում եւս, թեւ աղավաղված, դասուղանվել է վանքի շուրջ շրջան անելու ավանդույթը. դժբախտաբար սակայն ոչ գիտակցված, այլ ավտոմատ սովորության նման, առանց ակնածանքի ու երկյուղածության, ինչպե՞ս որ մոմ ենք վառում կան թակիկակ կաղում վանքի մոտակա ծառերին: Մի դաս, այնքան ուժեղ զգացի գիտակցվածության կարիք,

ինչպե՞ս թթվածինը շնչելիս: Վաղ առավոտյան շաղում ենք վանք. մեզ հյուրասիրում են Տիրեթական ավանդական թեյով: Վանքում ամեն օր բազմա-հազար մարդիկ կան, աղոթքով վերանորոգելու իրենց Ուխտը, վերալիցքավորվելու եւ ամրաղմուկվելու. դասուղանք կենսաձեւ է այս. այստեղ կյանքի ղիթը հիմնված է իրենց հավաստի, աղոթների ու ծեսերի վրա, այդպիսով էլ ամբողջ ֆաղաղ կառուցվել է վանքերի շուրջ. այնպե՞ս ինչպե՞ս, ասեմք մեր վանքերի շուրջ եղել են գյուղեր, որոնք իրենց օրն սկսել ու ավարտել են վանքի հեք կաղած աղաւաղներով ու արարողություններով: Տիրեթում տուրիստները համակվելով տեղացիների ջերմեղանդությամբ՝ իրենք եւս ֆայլում են վանքերի շուրջ. ու ակամայից հիւստեցի մի դեմք Գեղարդականում, երբ օտարերկրացի զբոսաւորիկները լուսանկար-

վում էին, բարձրաձայն խոսում ու հարցեր տալիս իրենց հայազգի ուղեվարին՝ չնկատելով աղոթող ուխտավորներին, ոչ էլ սաղմոս երգող կղերականին: Տխրությանը անդադարձա, որ մեր վանքերում տիրող այդ մթնոլորտի համար մենք ինքներս ենք դասաղաւաղու, բացարձակաղես ակնածանք ու հարգանք չենք տաւում մեր սրբավայրերի հանդեպ, այդպիսով նաեւ օտարներին չենք կարող ներշնչել հարգանքներ ազգային արժեքների ու նվիրական երեւոյթների նկատմամբ:

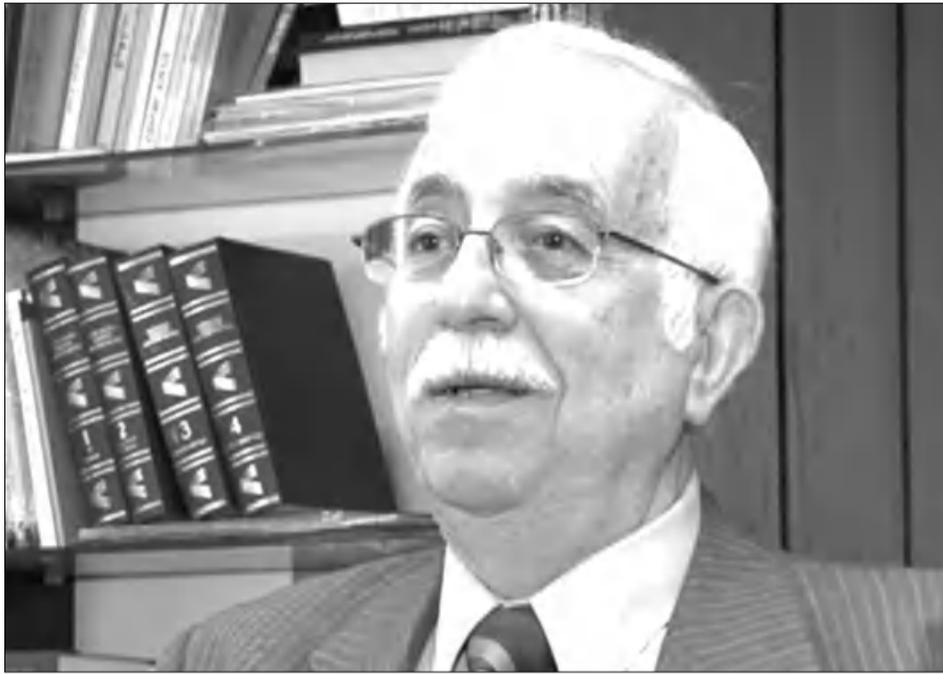
Սարքեր, սարքեր լանջին կառուցված վանքեր, գույզգույն ծածանվող աղոթակիր դրոշներ, սուսիաներ (Սուրբի մատուց՝ անփոփած կառույց), ծխարաններ... ու այստես ամենուրեք: Միտ հղաւաղությամբ փայլաղել էի այն միտքը, որ Հայաստանը առաջին հերթին եկեղեցիների երկիր է. այս միտքը, բոլորին ի լուր.... անողոքաբար փլուզվեց: Նրանց վանքերն ու սրբավայրերը իրենց հավաստի շնորհիվ, երկրի բարաղիտ սիրեն են: Ի սարքերություն մեր սրբավայրերի՝ այստեղ ամենուրեք տիրում է ամենօրյա գուրգուրանքի ու հոգածության մթնոլորտ. ոչ միայն վանականներն են մաքրում, ակլում, լվանում վանքերը, այլեւ հեք ուխտավորները դասիվ եւ շնորհ են համարում հոգաղ վանքի մասին: Իսկ մեր սրբատեղիները, մեր ազգի անցյաղի ու ներկաղի նման ավերակված, խոնարհված ու միայնակ են... Տխրությանը լա-

ցեղի եւ վանքի աղաղանները բարձրանաղիս մտածում էի մեր երկրի անմխիթար վիճակի ու մեր ժողովրդի կոռուված հավաստի փոխկաղակցվածության մասին: Վերհիւստեղով վերլուծում էի իմ անցած ուղին, իմ սղաղներն ու բացթողումները, թյուր ընկաղումները. հասկացա, որ այնքան շաւ բան կա անելու. ամեն մեկս յուրովի, անհաղաղ, սկսելով մենք մեզանից.... Այդ զգացողությունը լուսի ճառագայթի նման ցրեց կասկածն ու հուսահատությունը սրիս, ու եւս շարունակեցի մաղցել դեղի վեր՝ ֆարաղ-կացարան վանքերը.... Բոլոր վանքերում շաւ աղաղաններ կան. մեղ արաղեսներով վանքի սարքեր հասկածներն ու տեղակները կաղվում են իրար. անընդհատ բարձրանում ենք, հոգեբանորեն նաեւ բարձրանում ենք դեղի վեր, ուղղաղայաց՝ ներքեւում թողած մեզ ճնշող անհարկի հոգեքը, աղաղիկ կյանքի անիմաս բեռները:

Գամակ Ժիրայր Դանիելյանին՝ ծննդյան 80-ամյակի առթիվ

թյուններն առնում են ընդհանուր ծանոթներից, սլյալները չունեն, առավել ես, որ չեն սիրադեմում այսօրվա հրաժեշտ կամի միջոցներին: Չէ՞ որ ես էլ «նախկին» եմ...

Բարեկամս, հաճախ եմ մոռնում իմ կյանքի ժաղապենը եւ դու ամեն ինչ ներկա ես, բայց սա լրկալ փաստ է:

Դու կաս Գայրեմի-Սփյուռք «կամարի» սակ, գիր ու գրականության. որ դուռը ծեծում եմ՝ այնտեղ Ժիրայր կա: Կա խոսքի սեր մարդ, ճանաչախոս մտավորական, բացառիկ հետազոտող, ուսուցիչ ու ֆննդաբան, օրինակելի հայր եւ ոչ միայն հնչեղ՝ Զվարթի ամուսին (Զվարթ, սա կասակ չէ):

Շնորհավորում եմ բարեկամս հոբելյանդ, քեզ ու՞մ եւ եռանդ, մեր սիրելի, մեր ցանկալի, մեր փնտրված, վասակաժամ ու անդավաճան ընկեր:

Սիրով եւ կարոսով

ՈՍՏԵՆ ԿՈՇՏՈՅԱՆ

Լիտվայի Հանրապետության Արտաքին գործերի նախարարի շնորհակալությունը Հայ գրողին

Հարգաբաժան

Պրն Ֆելիքս Բախչինյան,

Այս օրերն լրանում է Լիտվայի եւ Հայաստանի միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման 30-ամյակը: Այս օրերի ընթացքում մեր երկրների համագործակցությունը խորացել է ընդլայնվել է, եւ օրը-օրեւորում ստեղծվել է արդյունավետ եւ սերտ գործընկերություն:

Լիտվան եւ Հայաստանը կապված են դարավոր բարեկամական, համերաժխության եւ հոգեւոր կապերով: Հարգելի է, որ Լիտվան առաջին երկիրն էր, որը 1991 թ. ճանաչեց Հայաստանի անկախությունը:

Լիտվայի եւ Հայաստանի միջեւ մշակութային կապերի ամրապնդման, մեր ժողովուրդների միջեւ երկխոսության եւ Լիտվայի գրական-մշակութային կապերի արտադրանքների ձեռնարկում ձեռնարկումը անգնահատելի է: Մենք հոգանք եւս ուրախ, որ ձեր ամբողջ աշխատանքը հայ ընթերցողներին հնարավորություն է տալիս ծանոթանալ լիտվացի ամենահայտնի գրական դասականների՝ Կ. Դոնելայտիսի, Մայրոնիսի, Ա. Բարանաուկասի, Յ. Բիլյունասի եւ մյուս մեծերի ստեղծագործություններին:

Ես անկեղծորեն շնորհակալություն եմ հայտնում Լիտվայի եւ Հայաստանի միջեւ մշակութային ու կրթական կապերը սերտացնելու գործում ձեր մեծ վավանդի համար,

Եւ մաղթում ձեզ անսպառ եռանդ, առողջություն եւ ուժ: **ԳԱԲՐԵԼՅՈՒՆ ԱՆԴՍԵՐԳՅՈՒՆ** 2021 թ. ապրիլի 21, Վիլնյուս

Lietuvos Respublikos Užsienio Reikalų Ministras

Gerbiamasis Feliksai Bakhchinyanai,

Šiomet sukanka jau 30 metų, kai buvo užmegzti Lietuvos ir Armėnijos diplomatiniai santykiai. Per tuos metus mūsų šalių bendradarbiavimas gilėjo ir plėtėsi, daugelyje sričių įsitvirtino vaistinga ir glaudi partnerystė.

Lietuva ir Armėnija sieja ilgamečią draugišką santykių, solidarumo ir tarpusavio paramos dvusia. Didžiujosi, kad Lietuva buvo pirmoji valstybė, 1991 metais pripažinusi Armėnijos nepriklausomybę.

Jūsų imėlis į Lietuvos ir Armėnijos kultūrinių ryšių, dialogo tarp žmonių stiprinimą, Lietuvos vardo garsinimą per visus nepriklausomybės metus galima pavadinti neįkainojamu. Didžiujame ir dėjuojame, kad jūsų nemirtingas darbas leidžia Armėnijos skaitytojams susipažinti su žymiausių Lietuvos literatūros klasikų – K. Donelaičio, Maironio, A. Baranauško, J. Bilūno, S. Cėdos ir kitų autorių kūriniais.

Nuoširdžiai dėkoju už jūsų didžiulį imėlį puoselėjimą Lietuvos ir Armėnijos kultūros ir švietimo ryšius, linkiu neišsenkamos energijos, sveikatos ir stiprybės.

Gabrielius Landsbergis

2021 m. balandžio 21 d., Vilnius

Մարմնիս միջով անցնում եմ հին ու նորի բախումները, առաջում եմ ու լացում սխալներին համար ու ներողություն խնդրում բոլորից: Սիրս լցվել է սիրով, անողորմելի սիրով:

Տիրերթյան օրագիր

Ինչ որ ուխտի մեջ, անմնացող նվիրումով եւ անթափուց համբերատարությամբ ու սիրով նրանք խոնարհվում են. ինչքան արժանազատ ու հոգեթով է ակամաստ լինել նման ուխտավորների. եւ սովորել նրանցից սրբաժողովի գնալու ամբողջ իմաստն ու ոգեղիությունը, որդեսգի փոխենք մեր ընկալումը եւ ուխտի գնալը չդառնա մասաղի ու ճակատագրի արարողակարգ..... Ի դեմք, տիրերթի ուխտավորները սնվելուց առաջ իրենց թեյն ու ուսեսը նախ նվիրաբերում են աշխարհի չորս կողմերին, բնությանը հողին, հետո նոր ճաշակում:

Մի օր, վանից վերադարձին, հյուրընկալվեցին մի տիրերթու համեստ օջախ: Բակում աղոթակիր դրոսակներ են ծածանվում, իսկ սան գլխավոր տեղում մեծադիր սրբադասակներ է կախված: Տանտերը սիրալիք ընդունում է մեզ. ցածրադիր սեղանի վրա շարունակ է բաժակներ եւ տիրերթիներին հասուկ յուղալի աղի թեյ է հյուրասիրում. աղա մասուցում իրենց առօրյական ուսեսը՝ «ծամդա»: Այն գարեջրավարի փոխինձ է, տիրերթական թեյի հետ շաղախվածիլայանման անզուգական կերակուր:

Վաներում, մեծ կոնֆերի մեջ, վառվում են յուղի ճրագներ: Հավասարակալ-

ներն իրենց հետ յուղ բերելով՝ լցնում են այնտեղ, նվիրաբերելով իրենց ունեցած ամենաուրակալ յուղը: Շօնել էի ի ինչ նրանց հավաստի ու նվիրվածության: Նաեւ նրա համար, որ ինչդեպ այլ ժողովուրդների մշակույթում, մեր ազգի մեջ, ընդհանրեղ մի դար առաջ, եղել է նման ծիսական հավաստիք, երբ գարնանային դառնի օրերին ամբարած թացանից դասուսված սարվա առաջին յուղը նվիրաբերել են եկեղեցուն, ճրագալույցի Պատարագի համար..... իսկ հիմա, դժբախտաբար, այդ ծիսակարգի հիշողությունն իսկ չկա մեր վավանդության մեջ: Ակամայից անընդհատ, ամեն ինչում, համեմատում էի մեր երկրի հետ եւ արժանաց կամենում, որ մեր մեջ էլ վերականգնվեն հավաստի ու ակնածանք, որդեսգի վերազնենք մեր ասվածահաճ ինքունը:

Գիշերը, սենյակիս դասուհանի առաջ նստած, դիտում եմ ասղազարդ երկինքը, որը գարնանալի մուգ լազուր գույն ունի. շնչում եմ ասղերի հմայքը. զով եղանակը փոխադրում է մարմինս. դարգադես աղում եմ դաղը, յուրաքանչյուր ակնթարթը հիաստանչ հողի ու երկնի....

Մարմնիս միջով անցնում եմ հին ու նորի բախումները, առաջում եմ ու լացում սխալներին համար ու ներողություն խնդրում բոլորից: Սիրս լցվել է սիրով, անողորմելի սիրով:

Ընկալում եմ, որ տիրերթի անսահմանության մեջ մի հյուլե եմ, բոլորի նման...

Որ բոլոր շնչող էակներն ունեն ասվածային էություն, ինչդեպ ծննդից մեջ կիսուսակալի, որ Ասված մարդուն ստեղծեց իր կերպարանով ու նմանողությամբ...

Որ աղոթելուց հետո Տիրերթում, հոգիս կնկրի Վարուժանյան բառերով դեմի «Աղբյուրը Լույսի»....

Որ կյանքը դասանք է եւ այն, ինչ մինչ այդ տեսել ու աղոթել եմ, խաբկանք է լոկ, ստեղծված իմ իսկ կողմից....

Որ այս բոլորից այն կողմ, այս բոլորից վերեւ կա մի բացարձակ ճշմարտություն, որին ֆշերն են հասու....

Որ ինձ բախտ է վիճակվել զսնելով Ուսուցիչ՝ Նրա շնորհիվ կարողանալ ջանալ կասարել «ծանիր զգե՞՞ր» դասվիրանը. եւ վերջապես կարողանալ «իմանալ զբանս հանձարդ»....

Շնորհակալ եմ, խոնարհվում եւ երկրպագում եմ Ձեզ Մեծն Ուսուցիչ, Լաւաներ եւ Բուրդիաներ բոլոր ժամանակների...

ԱՐԾԿԻ ԲԱՆԶՈՒՅԱԼ

Հայսնի է իրողությունն է, որ չնայած «փոքր ածու» լինելուն՝ հայերն ամենուրեք ենք: Անզամ ամենաանհավանական վայրերում, երկրագնդի ամենից փչ բնակեցված շրջաններում էլ կհմանանք ինչ-որ ժամանակ որեիցե հայի հեռավոր ներկայության մասին...

Վահրամ Մավյանն իր նմանատիպ հանդիպումներն արձանագրեց իր երկու գրքում՝ «Ամեն Տեղ հայ կա» եւ «Հայրու բեկորներ» խոսու՞մ վերնագրերով...

Տարիներ շարունակ սարբեր մարդկանցից լսել են, սարոյանական խոսով ասած, «հայկական ղոզիկ ղոտնություններ» ամենաանհավանական վայրերում հայերի հետ հանդիպումների մասին... ամեն մեկը՝ մի ավարտուն նովել, մի ամբողջական կարճամեջա՞րժ կինոնկար... որոնք եւ ներկայացնում են ընթերցողի ուշադրությանը:

Աճխարհագրիկ հայեր ու հայկական հիւսաակներ

1. Հիմնալայների գուրուն եւ հայուիին

Պատմում է մի ֆանի անզամ Հնդկաստան այցելած երեսանցի Հայկ Խսախանյանը.

-Հիմնալայներ, Հյուսիսային Հնդկաստան, Ուստարակահնդ նահանգի Ուստարկաչի ֆաղափ: Գնացել էի հոգեւոր ուղղության մի առաջնորդի մոտ, որը յոգայի իմ ուսուցիչն էր: Մի անգամ ուսս վնասեցի, մոտեցա ուսուցչիս եւ հարցրի, թե ինչ վարժությամբ կարող եմ ուսս կարգի բերել: Եվ որքան հանկարծակիի եկա, երբ նա ասաց.

-Ուսի ցավն անցկացնելու մի լավ ձեւ ինձ սովորեցրել է Հայաստանից մի կին, որը սարիներ առաջ եկել էր մոտս...

2. Ժննդայով հացը սսսսրիկ սսձարուն

Հայկը շարունակում է.

-Կրկին Հնդկաստանում էի, նորից Հիմնալայներում: Փնտրում էի մի սիբեթցի ուսուցչի՝ իրենց սարբեր Տեխնիկաները յուրացնելու նդասակով: Ինձ ուղարկեցին Դալայ Լամայի ֆաղափից ոչ հեռու մի սանսրիկ սաձար, որը սիբեթցիների համար իր նշանակությամբ երկրորդն էր: Հասա այնտեղ. մի շատ հետաքրքիր կան, գեղեցիկ սաձար էր, որտեղ ծիսակատարություն էր լինելու: Մեծ թվով սիբեթցիներ էին եկել, նաեւ շատ զբոսաշրջիկներ: Պատրաստվում էի ներս մտնել, մեկ էլ հանկարծ հետեւիցս լսեցի.

-Բառեւ, ախարեռ, ո՞նց ես:

Ականջներիս չհավասացի: Հիմնալայներ, սանսրիկ սաձար, ու հանկարծ՝ ռուսական առողջապահությանը հայերեն խոսեց: Շրջվեցի ու տեսա 45-50 տարեկան, սափրած գլխով մի հաղթանդամ տղամարդու: Իրար ձեռք սեղմեցինք:

-Ճակատիս է՞ր գրված, որ հայ եմ,՝ հարցրի նրան:

-Ախարեռ,՝ ասաց նա ու շարունակեց ռուսերեն,՝ մենք խմբով Ուկրաինայից ենք եկել, բայց ես Հայրուից եմ:

նում, ուկրաինացին հարցրեց.

-Ախարեռ, դու ժինգայով խաց սիռու՞մ յե՞ս...

Որտեղից՝ որտեղ... Սկսեցինք անզուտ ֆրֆրալ: Տիբեթցի հոգեւորականները, որ շատ ներողամիտ եւ հանդուրժող էին, արդեն շրջվում ու հայացնում էին մեզ էին սաստում...

3. «Հայ առյուծները»

Մեկ այլ ղոտնություն՝ Թաիլանդից, որը Հայկ Խսախանյանին ղոտնել էր այնտեղ բնակված հայ գործարար Հրանտը, այժմ հանգուցյալ: Երբ նա մոր էր գնացել Թաիլանդ, մի անգամ այդ տարածաշրջանում ադորող հայերով որոշել են համասեղ գործ սկսել Թայվանում: Հասել են Թայվան, հանդիպել մի խումբ տեղացի երիտասարդ գործարարների: Երբ վերջիններս ինքնաբերական, որ հայ են, նսսեցրել են ֆուրգոնը ու ֆեյլ ջուրնիների միջով՝ առանց ասելու, թե ուր են տանում: Տղաները կարող էին փախչել, բայց տեղ էլ չկար փախչելու: Ի վերջո, հասել են մի գյուղ, հրավիրել են մի խրճիթի մոտ, որի դիմաց մի շատ մարդ է նստած եղել: Թայվանցիները ծերունուն ինչ-որ բաներ են ասել, օգնել են ոսփ բարձրանալ, ու ծերունին հայերի առջեւ խոնարհվել է: Բոլորն ադոշել էին, թե այս 30-40 տարեկան օտարազգի տղամարդկանց առջեւ ինչն է խոնարհվում այս 100-ն անց ղոտնակալի ծերունին: Վերջինս ղոտնել է, որ իր երիտասարդության տարիներին չինական հեղափոխության ժամանակ չինացիների հետ կողմ-կողմի կռվել են նաեւ «հայ առյուծներ»: Ծերունին ոչ միայն կրում էր այդ հիշողությունը, այլև իր շրջաղախ երիտասարդներին էր ղոտնել այդ մասին՝ սերնդեսերունդ փոխանցելով այդ իրողությունն այնդեպ, որ հիմա այս երիտասարդները, առաջին անգամ հանդիպելով հայերի, հարկ էին համարել նրանց սանել այդ ծերունու մոտ...

4. Երախասաղարս վիտեսանցիին

Արտաշես անունով մի հայ վիտեսանուն ճանփորդել է ընկերոջ հետ: Մեծ ֆաղափներից մեկում ղոտնասաղարս շեղվել է գլխավոր ճանաղարհից ու հայտնվել ինչ-որ հետին փողոցում: Մեկ էլ չգիտես որտեղից հայտնվել են մոտոցիկլակարներ ու շրջաղախ են իրենց: Տղաները հասկացել են, որ իրենց անղայման թալանելու են, բայց հարց է, թե ողջ կողմեն արդյոք: Արտաշը ռուսերեն ասել է. «Օոո, աստուքս» («մենք կորանք»): Այդ խոսքի վրա մի հաղթամարմին վիտեսանցի առաջ է եկել ու մասը սնկելով տղաների վրա՝ հարցրել է ռուսերեն. «Րուսկիե?» («ռուս ե՞ս»): «Արտաշ» («հայ եմ»), ղոտնասաղարս են տղաները: Այդ խոսքի վրա հաղթամարմինը մյուս տղաներին ինչ-որ բան է կարգադրել, հայերին նստեցրել են մոտոցիկլակարներ ու ֆեյլ ինչ-որ տեղ: Արտաշն ու ընկերն ընկել են մեծերի մեջ, որ եթե իրենց թալանելու ու սղանելու լինեին՝ արդեն կանեին, բայց հիմա ո՞ր են տանում...

Հուտով հասել են ինչ-որ շտեստանում, վիտեսանցիները մեր տղաներին մի լավ ղոտնել են սվել ու չգիտես որտեղ բաժակից հետո, երբ հայերն արդեն համարձակություն են ձեռք բերել, հարցրել են, թե, ի վերջո, սա ինչն հաշիվ է:

Այդժամ հաղթամարմին վիտեսանցին ղոտնել է, որ իմնը սովորել է Մոսկվայում ու որ մի անգամ իր վրա հարձակվել են ռուս սափրազուլիսները: Ու միայն մի ֆանի հայ ուսանողներ են հասել ու ազատել իրենք...

5. «Պարո՞ն, ես բող չեմ...»

Իմ լուսահոգի դասախոս Պ. Հ.ի ղոտնածը.

-Ֆրանսիայում եմ, մնում եմ հյուրանոցում: Ամեն առափոխ հարդարում եմ անկողնիս: Մի անգամ սենյակ մտալ հավաքարարուհին՝ սեւամորթ մի կին ու սկսեց ֆրանսերեն երկար-բարակ խոսել: Ես նեղվեցի, որ չեմ հասկանում նրան, հեռախոսով կաղվեցի նույն հյուրանոցում իջեւանած ֆրանսերենին տրաղետող գործընկերոջս ու ասացի. «Մի հասարի տես՝ ես բողն ինձնից ինչն ա ուզում»: Մեկ էլ սեւամորթ կինն անմիջադեպ հայերեն ասաց. «Պարո՞ն, ես բող չեմ»: Անոթից փչ մնաց ուշաթափվել: Սկսեցի կնկնալով ներողություն խնդրել, մինչ նա վարժ արեւմտահայերենով բացատրեց, որ անկողնիս հարդարելով՝ իր գործը կրկնակի եմ դարձնում, որ այլևս այդդեպ չանեն: Երբ արդեն կարող էի նրա չափերն նայել, հարցրի, թե որտեղ է սովորել հայերեն: Կինն ասաց, որ տարիներ շարունակ աշխատել է հայերի տանը, որոնք էլ նրան սովորեցրել են հայերեն խոսել...

6. «Բարեւ, Ռուբիկ»

Երջանկալիցասակ կինոքեմադրիչ Ռուբեն Գեուրգյանը ղոտնում էր, որ խորհրդային տարիներին զբոսաշրջիկների խմբով մեկնել է Հնդկաստան: Մի գա-

վառում իրենց ասել են, որ վաղը ղոտնի գնան լեռնային մի գյուղ ու հանդիպեն այնտեղ ադորող մի գուրուի:

Հաջորդ օրը, երբ հասել են այդ գյուղը, ներկայացել է գուրուն, որն իրեն տեսնելով՝ անմիջադեպ հայերեն ասել է. «Բարեւ, Ռուբիկ»: Գեուրգյանը նույնդեպ նրան ասել է.

- Բարեւ, Ռուբիկ,՝ ու գրկախառնվել են:

Խորհրդային զբոսաշրջիկների խմբերի անբաժան մասը կազմող ՊԱԿ-ի աշխատակիցն անմիջադեպ մոտեցել ու հարցրել է, թե ինչ լեզվով է խոսում գուրուի հետ ու ինչն ասացին իրար: Գեուրգյանը ծիծաղելով ասել է, որ այդ գուրուն Երեսանցի իրեն ծանոթ արձակագիր Ռուբեն Ֆիլյանն է, որը մի ֆանի տարի առաջ տեղափոխվել է Հնդկաստան...

7. Փիջիահա՞յ

Մի առիթով մեր հարեւան Արմեն Բաբայանը ղոտնեց, թե ինչդեպ մի անգամ Վլադիվոստոկում ադորող իր Շոդակաթ հորաֆրոջ անուսինը՝ ծովային Միխայիլ Յակովլեւիչ Բերկովիչը, 1960-ականներին Ֆիջիում խորհրդային ղոտնակության հետ հանդիպում է ունեցել մայրաքաղաք Սուվայի ֆաղափազիի հետ: Վերջինս հետաքրքրվել է հյուրերի ընսանիքներով եւ լսելով, որ Բերկովիչն անուսնացած է հայուի ու հետ, հանդիպումից հետո մոտեցել է նրան ու ասել.

-Ուրեմն ֆո կինը հա՞յ է... ես նույնդեպ հայ եմ...

8. Իսլանդա՞ծին հայուիին

Ավագ որդիս ընկերուի ու հետ 2018-ին մեկնել է Իսլանդիա: Ռեյկյավիկի օդակայանում հերթում կանգնած գուրուցիլիս են եղել, երբ նրանց է մոտեցել օդակայանի աշխատողի համազգեստով մի երիտասարդ աղջիկ ու հայերեն հարցրել է.

-Հայերեն ե՞ք խոսում...

Նրա ձայնի մեջ նկատելի զարմանք է եղել...

-Կարող ե՞մ ձեր անձնագրերը տեսնել...

Նա սկսել է երկար զննել ՀՀ անձնագրերը:

-Առաջին անգամ եմ հայկական անձնագրեր տեսնում,՝ ասել է աղջիկը ու հայտնել, որ իմնը ծնվել է Իսլանդիայում, իսկ ծնողներն Իսլանդիա են տեղափոխվել... Վանաձորից: Եվ անմիջադեպ իր օգնությունն է առաջարկել հայերենակիցներին...

Եվ այսդեպ, Ֆիջիից մինչեւ Իսլանդիա՝ Հիմնալայան լեռների վրայով, ամենուրեք կան հայու հետեր, հայերի մասին հեռու-մոտիկ հիւսաակներ, որոնք սվալ դեղմեում, ինչդեպ տեսանք, բարի էին...

Այդուհանդերձ՝ երանի այն ազգին, որ ստիղծած չի լինում գաղթել ու մնում է իր ղոտնակական երկրում ու դարեղար շեմացնում ու ծաղկեցնում է այն...

ճորի նստակալը բնակավայրերի շարքը Գնիչին անվանք, իսկ հովիտն էլ՝ Գնի- շինայի ճոր, եւ համարվում էր Սյունյաց- ստր Օրբելյանների սեփականությունը: Այդտեղ տաճարներ էին հինադարյան բերդի, մասուռի հետքեր, ինչպէս նաեւ ինն գերեզմանատուն բազմաթիվ խաչ- փարերով (սեւ՝ Ստ. Օրբելյան «Սյունիի տաճարությունը», էջ 395 եւ Գ. Գրիգորյան «Սյունիի Օրբելյանների օրոք», էջ 90): Այդ գյուղում աղբյուր էր բնիկ վայրցճոր- ցիներ, ինչպէս նաեւ 1828 թ. 3ին Բայա- զետից, Խոյից, Ալաշկերտից ու Վանից գաղթած հայեր:

Մենք մի քանի անխոստ ֆայլ կասարե- ցիմ: 1975 թ. գյուղն իջեցրեցին Արփի, հետո, երկչոսությանը, իբրեւ թէ ես եմ վե- րադարձում, սարանք լեռան հյուսիսա- հայաց լանջին մի քանի տուն կառուցե- ցին՝ անունն էլ դրեցին՝ Մոզրով: Մինչ- դեռ հենց հին Գնիչիլը դեռ է վերա- կանգնվել: Եվ ինչ նկատեցինք, մեր հա- րեանները Նախիջեանից 32 կիլոմետր ճանապարհ կառուցեցին, լեռան մյուս կողմում 32 բնակելի տուն շինեցին, եր-

Կիզակեան

կու ավտոբուս էլ անրացրին, որ բնակիչ- ներին սանեմ-բերեմ Նախիջեան, մինչ- չէ որ նրանք տեղում կիզակեաններն էին:

Գնիչիկի վերականգնման գործում փութաբանորեն աշխատեցին նաեւ Ե- դեզնաճորի կուսուցչուհի առաջին ֆա- րուհար Սամվել Թարվերյանը, ճանա- րարների շինարարության նախարար Գեորգի Մելիքյանը: Կառուցվեց շուրջ 20 կմ ճանապարհ եւ գյուղում բարձրա- ցան առաջին առանձնատները՝ սկզբում վեց ընտանիքի համար, որովհետեւ գյու- ղում ընդամենը երեք ծնունդ էր մնացել: Նրանցից մեկին մի օր կասկածով աաս- ցի, թէ ինչ կարծիք է, եթէ իր համար մի կին բերեմ, որ մենակ չմնա: Ծերունին ֆն- ծիծաղով աասց. «Մի բեր, ընկեր Մովսի- սյան, որ բերեցիր, ինձ գյուղից կիջեցնի ներքեւ, իսկ ես որոշել եմ այստեղ կմնել իմ մահկանացուն»:

Գյուղն, իհարկե, վերականգնվեց, սա- կայն հետագայում աշխատանք չսարվեց այդ վեց տունն ավելացնելու ուղղու- թյամբ: Սյունյացի օրհնակը վե- րաբերում է Մեղրիին: Երբ աղբյուրանցի- ները տեսան, որ այդ շրջանը հայաթափ- վում է, եւ այդ գործընթացը շարունակ- վում է բուռն կերպով, իրենց ռազմավա- րական լուծումները օրակարգի հարց դարձրին: Խոսքը վերաբերում է Մինջե- ան-Նախիջեան ավտոճանապարհի (այսօր կոչված A-311 մայրուղու) շին- արարությանը, որի ուղղվածի սակ ան- գիտակցաբար, թէ թյուրիմացաբար, զու- ցե եւ հիմարաբար, ստորագրել էին մեր ճանապարհաշինարարները՝ երեւի թէ մտածելով, որ իրենք աշխատանքների ծա- վալներ կունենան:

Կասկածից վեր է, որ այդ գործը, իրոք, ռազմավարական նպատակ էր հետադի- ղում, որովհետեւ այդ ճանապարհով Ադր- բեջանը դեռ է միանալ Նախիջեանին, եւ նախկինում Իրանից Թուրքիայի գնա- ցած այն մի փոքր հողակտորի միջոցով դիտ- արողական կաղը Թուրքիայի հետ՝ ըստ էության Մեղրիի, այսինքն հայկական տարածքի վրայով, եւ Հայաստանն էլ սս- վար շերտով դիտարանցվել Իրանից:

Ասված մի արասցե, թէ դա իրակա- նանար: Եվ չեղավ այդպէս, որովհետեւ Հայաստանի ղեկավարությունը կանխա- տեսեց այդ վստահող՝ ամբողջ էությամբ: Անձամբ այդ հարցով զբաղվում էր Կա- րեն Դեմիրճյանը, իսկ կառավարությու- նում՝ Ֆադեյ Սարգսյանն ու Ալեքսան Կի- րակոսյանը: Զբաղվում էին, որդեգրի այդ ճանապարհը չկառուցվի: Ինձ ուղ- դակի հանձնարարվեց, որդեգրի Մոսկ- վայում զբաղվեմ այդ ճանապարհը չկա- ռուցելու, այդ նախագիծը չհաստատելու հարցերով:

Քանի որ մենք հրաժարվում էինք լուծել այդ ճանապարհի հողահատակային հար- ցը, ուստի միջամտեցին միութենական իշխանությունները: Հանձնարարվեց

ԽՍՀՄ ղեկավարին, որդեգրի այդ հար- ցի լուծումը արագացվի: Ընդգծեմ, որ ֆն- մարկում էր երկու տարբերակ: Ադրբե- ջանցիները Մինջեան-Մեղրի-Նախիջե- ան ճանապարհի իրենց հասկածը կարճ ժամկետում կառուցել էին ու հասել մինչ- չէ Հայաստանի սահմանը: Ուստի առա- ջարկում էին ամենակարճ տարբերակը՝ այսինքն 43 կմ ճանապարհով Մեղրիի վրայով անցնել եւ միանալ Նախիջեան- ան: Մենք գտնում էինք, որ այդ նոր ճանա- րարի կառուցման անհրաժեշտությունը չկա, քանի որ արդեն իսկ գործող ճանա- րարի կա ի դեմս Մինջեան-Ղափան- Քաջարան-Մեղրի ճանապարհի, որը կա- րելի է բարելավել եւ ծառայեցնել ոչ միայն որդե սրահայտի ճանապարհ, այլ նաեւ լուծել Հայաստանի այդ տարած- քի բնակավայրերի հետ կապված փո- խադրումների հարցը:

Երկար բանակցություններ վարելուց հետո աղբյուրանական կողմը շարունա- կում էր հենվել այն փաստի վրա, որ հար- ցը դեռեւս 1971 թվականին համաձայ- նեցվել է Հայաստանի ճանապարհների

շինարարության եւ շահագործման նա- խարարության հետ, որը, ինչպէս նշեցի վերեւում, թյուրիմացաբար տեղի էր սվել:

Երկար ուսումնասիրություններից հետո, որին մասնակցում էին միութենական մի շարք կազմակերպություններ, հարցը նե- րկայացվեց փորձագիտական հանձնա- ժողովին: Վիճաբանություններից հետո, մենք առաջարկեցինք նաեւ երրորդ տարբե- րակը: Մինջեանից բարձրանալ Զանգե- լան, այնտեղից գալ Ծավ, աղա՝ Մեղրի: Դրա հետ, մենք առաջարկեցինք նաեւ Մեղրիում ինքն ու սովխոզների ստեղծ- ման անհրաժեշտությունը՝ դասառա- բանելով, թէ Մեղրիում ընդամենը 1800 հեկտար վարելահող կա, եւ այդ ճանա- րարը հնարավորություն կսա լուծելու նաեւ բնակչության զբաղվածության եւ գյուղատնտեսական արտադրանքի ավե- լացման խնդիրները: Միաժամանակ նպատակով դադարեցնել գյուղերի տա- րածումը գտնվող ոսկու հանքերի շահա- գործումը սկսելու համար: Այս տարբե- րակը նույնպէս դրվեց ֆնմարկման: Արդյուն- քում ստացվեց այնպէս, որ մենք սկսեցինք աշխատել նրանց տարբերակների դեմ, նրանք մեր: Սակայն, այդ ընթացքում ես կարողացա ինքն սովխոզների ստեղծման հարցը համաձայնեցնել ԽՍՀՄ գյու- ղատնտեսության եւ ԽՍՀՄ մեյրոսիա- յի եւ քային տնտեսության նախարարու- թյունների հետ, հասկալով որ սովխոզ- ների ստեղծումը ենթադրում էր մեծ ծա- վալի մեյրոսիայով աշխատանքների կա- ցարում, ինչպէս նաեւ Մեղրիի քանաքարի շինարարություն՝ 19 միլիոն խմ ծավա- լով: Այս հարցերի կառավարչությամբ սա- ցանք նաեւ ԽՍՀՄ ղեկավարի նախա- գահ Ս. Բայրակովի գրավոր համաձայ- նությունը:

Պեսք է նկատի ունենալ, որ այդ ժամա- նակի Հեյրապ Ալիեւը արդեն աշխատում էր իբրեւ ԽՍՀՄ կառավարության նախա- գահի առաջին տեղակալ, լինելով նաեւ ԽՍՀՄ Կենտկոմի ֆադբյուրոյի անդամ: Ուստի միութենական մարմինները մտա- ծում էին, որդեգրի ոչ աղբյուրանական կողմն նեղացնեն, ոչ էլ հայկական: Այդ դարազայում, սակայն, մենք շարունա- կում էինք նոր փաստարկներ հավաքել եւ վերեւերում աշխատանք սանել՝ աղբյե- ջանական տարբերակը վիճեցնելու հա- մար:

Կարեն Դեմիրճյանի հանձնարարու- թյամբ Գերագույն խորհրդի նախագա- հությունը նախագահ Բաբկեն Եսայի Սարկիսովը հեռախոսային խոսակցու- թյուն ունեցավ ԽՍՀՄ դաւաւարության նախարար Ս. Սոկոլովի հետ, որից հետո նա ինձ ընդունեց եւ լսեց ճանապարհի կառուցման դեմ մեր փաստարկները: Չէ՞ որ ռազմավարական տեսակետից իմաստ չունեւ, որ երկաթուղու գոյատեւ, ըն- դամենը մի քանի մետր իրարից հեռու,

մայրուղի կառուցել, որովհետեւ ռազմա- կան դայնամիկում դրանք հնարավոր է անմիջապէս շարժել հանել, եւ այլևս կառուց միջոց չունենալով՝ կիրճը ուղղա- կի խցանել: Դրանից խուսափելու հա- մար ավելի ճիշտ կլինէր գոյություն ունե- ցող ճանապարհը վերանորոգել, որը նաեւ ավելի փչ ծախս կդաւանար: Ունկնորելուց հետո, դաւաւարության նախարարը իր դժգոհությունը հայտնեց աղբյուրանական տարբերակի վերաբե- րյալ եւ հանձնարարեց, որդեգրի հարցը ֆնմարկելու հարցի առնեն նաեւ իր դե- կավարած նախարարության կարծիքը: Մենք կարողացանք ստանալ նաեւ ԽՍՀՄ հաղորդակցության ճանապարհների նա- խարարության համաձայնությունը: Հա- յաստան եկան մասնագետներ եւ համա- դասասխան փաստաթուղթ ստեղծեցին, որ այդ ճանապարհը չի կարելի կառու- ցել, քանի որ շինարարության ընթացքում կխաթարվի երկաթուղու աշխատանքը, որ կողմ-կողմի գոյատեւ ուղիների կառու- ցումը Մեղրիի կիրճում նպատակահար- մար չէ: Համաձայն բովանդակությամբ

երրորդ եզրակացությունը կարողացանք ստանալ ԽՍՀՄ սահմանադրաւ գործերի Անդրկովկասյան կարմարոտ օկրուգի հրամանատարությունից:

Այդ փաստաթղթերը հավաքելուց հետո, մենք դրանց կրկնօրինակները ուղարկե- ցինք փորձագիտական հանձնաժողո- վին: Սակայն ուղիղ մեկ շաբաթ անց, բացի սահմանադրաւներից, մյուսները իրենց եզրակացություններից հրաժարվե- ցին: Պաւաւարության նախարարի օգ- նակարգ գաւաւարեց ինձ եւ ներդու- թյուն խնդրելով հայտնեց, որ նախարարը հրաժարվում է իր նախկին եզրակացու- թյունից: «Հաղորդեք նախարարին, որ ինձ համար նա այլևս նախարար չէ», - աա- ցի: Հեռագիր եկավ նաեւ հաղորդակցու- թյան ճանապարհների նախարար Կոնո- րեւից, որով հայտնում էր, որ չեղյալ է հա- մարում իր տեղակալի եզրակացությունը, որը ստորագրել էր վերոհիշյալ փաստա- թուղթը: Պարզ էր, որ այս ամենի դիրիժո- րը Հեյրապ Ալիեւն էր:

Ի վերջո մենք մերկայացանք փորձագի- տական հանձնաժողովի միտքին, որեղ կարողացա ոչ միայն ծանրակեւո փաս- տարկներ բերել, այլ նաեւ խախտել դաւա- ւարության նորմերը: Ասացի, համարեմք, որ դուք եկել եք մեր տուն հյուր: Որդե սանեւ, մենք խնդրում ենք, որ դուք սեղա- մի կողով անցնեք եւ գնաք մյուս սենյա- կը, սակայն դուք գտնում եք, որ հենց սե- ղանի վրայով դիտարանցվել է Սա սան- ծարձակություն է, եւ մենք թոյլ չենք տա, որ մեր տանը դուք ձեր սովորություններով առաջնորդվեք:

Նիստը հետաձգվեց: Մի քանի օր հետո, ելնելով իրավիճակից, փորձագիտական հանձնաժողովը «Սողոմոն իմաստունի վճիռ» կայացրեց, որով դեռ էր երկու ճանապարհներն էլ կառուցվեին: Ըստ ու- ռում, սկզբում դեռ է կառուցվել Նյուվա- դի-Շվանիճոր հասկածը, այնուհետեւ նո- րոգել մեր տարբերակի մեջ մտնող հա- վածները, աղա կառուցել ինքն սովխոզ- ների ճանապարհները: Ու թեւ իմ առա- րարությունների մեջ տնտեսական եւ նաեւ այն, որ երկու ճանապարհ կառու- ցելու դեմում ծախսերը կրկնապատկե-

վում են, սակայն եզրակացությունը փո- խել հնարավոր չեղավ: Ուստի հայտարարեցի, որ հրաժարվում եմ ճանապարհի համար հող հատկացնելուց: Իսկ հետա- գայում էլ Հայաստանի կառավարության ֆնմարկմանն այդ հարցը գիտակցաբար չներկայացրեցի: Բանը հասավ այնտեղ, որ Ֆադեյ Սարգսյանին եւ ինձ կանցեցին Մոսկվա՝ ԽՍՀՄ Նախարարների խորհր- դի միտքին: Կառավարության նախա- գահ Ս.Ա. Տիխոնովը ձայնը սվեց Ֆադեյ Տաճաշիչին եւ ըստ էության չթողեց, որ նա հավուր դաւաւարի ելույթ ունենա: Նա ուղղակի հարձակվեց մեր կառավա- րության նախագահի վրա: Ֆադեյ Տա- ճաշիչն էլ, ի դաւաւար իրեն, շաւ արիա- բար դաւաւար իրեն, չընդունեց կոստմ- քանիք: Ուստի Տիխոնովը առաջարկեց նկատարություն հայտարարել նրան, այ- սինքն դաւաւար՝ այդ ճանապարհի կա- ռուցումը ձախողելու համար: Սակայն, որքան էլ զարմանալի թվա, նախագա- հության անդամները, որ Ֆադեյ Սարգ- սյանին լավ էին ճանաչում, Տիխոնովի առաջարկությունը չդաւաւարեցին, եւ

նա սույժ չստացավ: Երբ միտքը դուրս ե- կանք, Ֆադեյ Տաճաշիչին աասցի, որ միեւնոյն է, հողահատակային մասին ու- ռուումը չեն մտնելու կառավարության ֆնմարկմանը, նա աասց. «Իսկ եղ ով է աաում, որ մտնեն»:

Այնուամենայնիվ դեռ էր ելք գտնել վի- ճակից դուրս գալու համար, եւ փորձե- ցինք այդ ելքը որոնել հետեյալ դաւաւար- ջոյով: Խնդրի դեմքին, որ մինչեւ Ադրբեջա- նի կողմից չորոշվի Վարդեմիս-Ձերմուկ ճանապարհի համար նախատեսվող 230 հեկտարի հողահատակային հարցը, մենք որոում չենք կարող կայացնել, քանի որ այդ ճանապարհի մի հասկածը անցնում էր Քալբաջարի շրջանի տարածքով: Եվ մինչեւ այդ հողահատակային մասին փաստաթղթերը չստանանք, մենք Մեղրիի որումը չենք կայացնելու: Եվ քանի որ նրանք այդպիսի որում չկայացրին, մենք էլ ձեռնդաւ մնացինք որում կա- յացնելուց: Այդպիսով Մեղրի-Նախիջե- ան ճանապարհի շինարարությունը կանգ առավ:

Իհարկե, եթէ մենք իմանայինք, որ հե- տագայում այսպիսի շրջադարձեր կլի- նեն, գուցե եւ թոյլ տայինք կառուցել այդ ճանապարհը եւ այսօր էլ այն կծառայեր մեր հարավային հասկածի զարգացմա- նը: Սակայն այդ ժամանակ մեր դիրորո- ումը շաւ ճիշտ էր եւ տնտեսական, ու- ռովհետեւ Մեղրիի հարցին հենց այնպէս նայելը ճակատագրական սխալ կլինէր: Եթէ կուզեք իմանալ, այդ հարցը այսօր էլ օրակարգից դուրս չի եկել, որովհետեւ դա եթէ Ադրբեջանի համար ունի ռազմավա- րական խուոու նսանակություն, աղա մեզ համար՝ առավել եւս: Նրանք ցան- կանում են այդ ճանապարհով միանալ Նախիջեանին, այնտեղից էլ Թուրքիա- յին, իսկ մենք էլ ցանկանում ենք, որդե- գրի այդ կաւերորագոյն դըմով ելք ունե- նանք դեղի Իրան եւ Մերձավոր Արեւելի երկրներ:

Ահա այսպիսին էր Մեղրիի ճանապար- հի դաւաւարությունը, երբ ինձ հաջողվեց կատարել Կենտկոմի ու կառավարության հանձնարարությունը եւ խոչընդոտել դրա կառուցմանը:

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դպր. տրոֆեառ

Իրավիճակի սթափ գնահատման փորձ

Մի դրան թվաց, թե ամբողջ 24-ին իսկապես առաջընթաց տեղի ունեցավ: Բայրենի բերանով ԱՄՆ-ն իր մոտեցումը ցույց տվեց ոչ միայն հայ ժողովրդին, այլ նաև մասսայիստ հոլեց երդրանին, Պուսինին և մինչև իսկ Սի Ծինփինին: Այսինքն՝ ուղեց ցույց տալ, որ կրկին նոր Ա-մերիկա է աստարեզ գալիս, Վիլսոնյան ֆայլեր կասարող Ամերիկա: Սասցվում է, որ ԵԱԴ Մինսկի խմբի բոլոր երեք անդամները՝ Ամերիկան, Ֆրանսիան և Ռուսաստանը, ճանաչել են Հայոց ցեղասպանությունը: Հետևաբար կարելի է ենթադրել, որ հայամուսուս տեղաբաժնի կլինեն միջազգային աստարեզում, որոնց արդյունքում էլ որոնց իրեն ԵԱԴ-ն ակնարկում է: Սակայն նրանք մտած է հաշվի առնեն մի ֆանի կարեուր հանգամանքներ:

1. Հարավային Կովկասը ԱՄՆ-ի կենսական շահերին փչ են առնչվում և նրա համար մեր սարածաբանը երբեք ԵԱԴ-ն հետաքրքրություն չի ներկայացրել: 2. Վերջին տարիներին ԱՄՆ-ը զգալիորեն դադարեցրել էր ԵԱԴ Մինսկի խմբում, որն ակնհայտ տեսնում էր թեկուզ նրանից, թե որքան ցածրակարգ դիվանագետներ էին նշանակվում այդ խմբում որդես համաձայնագրահներ: 3. Թուրքիային «դեղին ֆաթ» ցույց տալը մեխանիկորեն չի նշանակում, որ վերջինիս նկատմամբ ամերիկյան դիրքորոշումը փոխվել է: Ցեղասպանության մասին Բայրենի հայտարարության ձայնը դեռ չմարած՝ ղեկավար ԵԱԴ-ն հայտարարել է, որ Թուրքիան ԱՄՆ-ի ռազմական կարեուր դառնակիցն է և նրան որեւէ բանում չի մեղադրում: 4. ԱՄՆ-ի իշխանությունները ֆաշիստական են թե՛ Հայաստանի ներկա իշխանությունների լրջության աստիճանի մասին և թե՛ որքան են այդ իշխանությունները կարեուրում հայ-ամերիկյան հարաբերությունները: Հիշենք թեկուզ Լիլիթ Մալուխյանի որդես ԱՄՆ-ում ՀՀ դեստյան առաջադրման փաստը: 5. Տարածաբանի կարեուրագույն դերակատար Ռուսաստանն է, և նրան էլ ամերիկյանները ոգեւորվեն, դրանից նրա դերակատարության աստիճանը չի նվազի: 6. Վերջապես թե՛ կովող զինակաճը, թե՛ տունուտեղ կորցնող հասարակ մահկանացուները, որոնք այնքան էլ չեն սիրադեսում ֆաղաֆաղակաճ բանաճեւումներին, սակայն իրենց մաշկի վրա զգացին, թե ի վերջո իրական օգնությունը որտեղից եկավ:

Իսկ գորավոր ֆայլեր անելու համար համախմբվել է ղեկ, Հայաստանի և Արցախի ուժեղ և լեզիսին կառավարություններ, որոնք կընդունվեն ժողովրդի կողմից և կվայելեն նրա վստահությունը: Քանի դասնական այս կարեուր անկյունադաճում ստեղծվող իշխանության դերակատարությունն ավելի ֆան էկանակ է լինելու: Ի դեղ, որեւէ երկրում, երբ կարեուր ընտրություններ ղեկ են տեղի ունենան, բոլորը սղասում են այդ ընտրությունների արդյունքներին, որ տեսնեն, թե ով է գալիս իշխանության: Օրինակ, երբ Թաւմին ու Բայրենը ղայրարի մեզ էին, զոնե երեք ամիս, այդ թվում նաեւ Արցախյան դասերազմի ժամանակ, Ամերիկայի ձայնը բոլորովին չլավեց: Այնդես որ ԱՄՆ մախազահ Ձո Բայրենի հայանդաս ֆայլը, նույն երկրի դեստյանի այցը Սյունիի մարզ, ինչդես նաեւ նրա «ջերմ» հարցազրույցը «Ազատություն» ռադիոկայանին չափից դուրս մեծ հույսեր արթնացրին հասկադես մեր խանդավառ «ամե-

րիկանեսներ» մոս, որոնք անթափույց հոդարսույաճը հայտարարեցին՝ «Ամերիկան վերադառնում է սարածաբան»: Սակայն նրանք մտած է հաշվի առնեն մի ֆանի կարեուր հանգամանքներ: 1. Հարավային Կովկասը ԱՄՆ-ի կենսական շահերին փչ են առնչվում և նրա համար մեր սարածաբանը երբեք ԵԱԴ-ն հետաքրքրություն չի ներկայացրել: 2. Վերջին տարիներին ԱՄՆ-ը զգալիորեն դադարեցրել էր ԵԱԴ Մինսկի խմբում, որն ակնհայտ տեսնում էր թեկուզ նրանից, թե որքան ցածրակարգ դիվանագետներ էին նշանակվում այդ խմբում որդես համաձայնագրահներ: 3. Թուրքիային «դեղին ֆաթ» ցույց տալը մեխանիկորեն չի նշանակում, որ վերջինիս նկատմամբ ամերիկյան դիրքորոշումը փոխվել է: Ցեղասպանության մասին Բայրենի հայտարարության ձայնը դեռ չմարած՝ ղեկավար ԵԱԴ-ն հայտարարել է, որ Թուրքիան ԱՄՆ-ի ռազմական կարեուր դառնակիցն է և նրան որեւէ բանում չի մեղադրում: 4. ԱՄՆ-ի իշխանությունները ֆաշիստական են թե՛ Հայաստանի ներկա իշխանությունների լրջության աստիճանի մասին և թե՛ որքան են այդ իշխանությունները կարեուրում հայ-ամերիկյան հարաբերությունները: Հիշենք թեկուզ Լիլիթ Մալուխյանի որդես ԱՄՆ-ում ՀՀ դեստյան առաջադրման փաստը: 5. Տարածաբանի կարեուրագույն դերակատար Ռուսաստանն է, և նրան էլ ամերիկյանները ոգեւորվեն, դրանից նրա դերակատարության աստիճանը չի նվազի: 6. Վերջապես թե՛ կովող զինակաճը, թե՛ տունուտեղ կորցնող հասարակ մահկանացուները, որոնք այնքան էլ չեն սիրադեսում ֆաղաֆաղակաճ բանաճեւումներին, սակայն իրենց մաշկի վրա զգացին, թե ի վերջո իրական օգնությունը որտեղից եկավ:

հետեւ ՀԽՍՀ-ն անկախացել է, իրեն հռչակել ՀՀ, որը ՀԽՍՀ-ի իրավահաջորդն էր, բնակաճար ԼԴԻՄ-ի հես միասին, բայց ինչ որ բլեֆոլ ՀՀ-ի ճանաչման գործընթացում ԼԴԻՄ-ն «անհեսացել է», անցել է 5 ամիս, սակայն միջազգային ասյաններին նմանաղող բովանդակույթաճը որեւէ փաստաթուղթ չկա ներկայացված: Ես անցեր թագավարակորոնան էլ (բնական թե արհեսական ծագման՝ կարեուր չէ) անցյալ սարվանից թե՛ սնեստաղես, թե՛ առողջաղես կյանքներս ուտում է: Մենք էլ բանուգործ թողած կոնվ ենք անում, թե որ երկրի դասվասուսնյութն է լավը, որը՝ վաճը, կամ գուցե ընդհանրաղես դրանցից հրաժարվելն է լավը: Բայց որեւէ մեկի մտոլ չի անցնում, որ մեր գիտական միտն էլ ի վիճակի է ինֆուուույն էս հարցը լուծել: Մոռանում ենք, որ փոքր Ազգ լինելով միաճամանակ մենք նաեւ գլոբալ Ազգ ենք: Ասվածը լավ դասկերացնելու համար բավական է մալել աշխարհի ֆաթեղին և դասկերացնել, թե աշխարհում ինչդիսի սիռվածույթուն ունեն հայերը: Հանրահայտ փաստ է, որ առաջին հայկական գաղթօջախները ձեւավորվեցին Հայոց դեսականության կորստից հաջորդող ժամանակահատվածներում և անեն անգամ դեսականության բեկորը կորցնելով մեծանում էր Հայոց սիյուուրը: Գաղթականության անմախաղեղ և կործանիչ ալիները մեծացան հասկաղես Օսմանյան կայսրությունում սկիզբ առած համիդյան ջարդերի ու երիտարական ոճրագործների կազմակերղած Հայոց Ցեղաստանության հեսեւանոլ: Գաղթականության ալիները ցավոք սրի տեսանելի են նաեւ մեր օրերում: Իսկ դրանից թուլանում է սնեստությունը, երերում ու խարխլվում է դեսականության համակարգը: Ցեղին է ասված, որ բարձրագույն կրթությունից բացի մարդ դես է ունենա առնվազն միջոնակարգ դասկերացում ու սարրական դասիարակություն, և ինչդես չի նաղաններն են ասում, յուրաֆանչյուր բացասական ևս հնարավոր է օգտագործել հօգուս ֆեզ, եթե միայն միանան միտը և հոգին: Այսղիսով՝ մենք ունենք գլոբալ Ազգ, որը սակայն դուրս է համասեղ գործելու սիրույթից, չկան միասնական օրգանիզմ դառնալու գործիներ և հայեցակարգ, բացակայում է կամը... Հայրենիք-Սիյուուր կաղը սուկ արարողակարգային բնույթ է կրում, իսկ Սիյուուրի մեր հայրենակիցներին Հայաստանի կյանքին մասնակից դարձնելու «գաղափարները» անիրագործելի են և վսանգավոր հենց Սիյուուրի համար: Խոսքը նաեւ խորհրդարանի «Վերին դաս» սեղծելու և այն սիյուուրաղեսներով համալրելու մասին է: Ակնհայտ է, որ մեր դեսությունն ու դեսական համակարգը

մաշկել են և հասունացել է արմասական փոփոխությունների ժամանակը: Ուսի ուղեմք թե ոչ սիղված ենք լինելու որոուում կայացնել՝ անցնել դեսականության մոր՝ առավել բարձր աստիճանին, այսղես ասած «խելաղի դեսություն» (Smart State) կամ «ցանցային դեսություն» (Network State) մակարղակին, որը մեզ հնարավորություն կսա ոչ թե ԵԱԴ-ն չալսուր վազել ժամանակակից աշխարհի հեսեղից, այլ առաջ անցնել և գարգացնել նոր համակարգ, նոր արժեքներ, որոնք աղագայում նաեւ «կարսահանվեն» դեղի մարղություն: Մենք այսօր թերես եզակի հնարավորություն ունենք օգտագործելու մեր աշխարհաղիյուր ռեսուրսները և իսկաղես սեղծել «Հայկական ցանցային դեսություն», որի առաղելությունն է դառնալ գլոբալ հայկական դեսություն, որի դեսականությունը կլինի հարսես և որեւէ դարագայում չի սահմանափակվի ՀՀ ֆիզիկական սարածոլ: Սիյուուրի հայերը, որ 70 տարի անկախ Հայրենիք էին երազում ու հայաստանաբնակ հայերին էլ վարակեցին այդ երազանոլ, ԽՍՀՄ-ի փուլուղից հեսո սսացան այդ երազանի հայրենիքը, չեկան այդ Հայրենիքում աղրելու: Եթե 1990-ականներին աշխարհի 10 միլիոն հայերից գոնե մեկ միլիոնը սեղափոխվել Հայաստանում բնակվելու, մենք այսօր լիվ այլ դասկեր ու բոլորովին ուրիշ ուրակ Հայաստան կունենայինք: Քանի որ այդ մեկ միլիոնը կկարողանար սնեստությունը նորովի կայացնել, ազգային արժեքներն էլ ավելի կամաղանդեր: Կարճ ասած՝ սիյուուրահայերն օրակարգ կթելարդենք: Սակայն 1990-ականներին այդ 10 միլիոն հայրենիք երազողներից ընդամենը 50100 հոգի բարկեղեղի կյանքը թողեց ու եկավ իր երազանի հեսեղից: Ինստիմիան հասկանաղի են նաեւ դասճանները և սեղափոխվելու դժվարություններն ու անհարմարությունները, սակայն դարգ երեսաց, որ 70 տարի Սիյուուրը թեւ հաղվում էր Հայաստանի համար, բայց երբ աղթը ներկայացավ, չբարեհաճեց գալ ու դժվարություններով աղրել Հայաստանում: Ակնհայտ երեսաց, որ ձեւականն ավելի ԵԱԴ է, հաճախ մեծամասամբ զգացնումնաղին դրեսուում ունի, ֆան գործնական: Սա մեղաղրանք չէ: Քավ լիցի: Այլ մերօրյա իրողությունների դասճանների բացահայտման փորձ: Ուղղակի մեկ ավելորդ անգամ ցանկանում են սթափության կոչ անել հայ հասարակույթանը, որ չափից ավելի այլեւս չոգեուրվենք հայտարարություններով (անկախ նրանից, թե ում ԵԱԴ-ից կինչեն դրանք), այլ դասեր ֆաղենք անցյաղից (մի դարգ բան, որ համառորեն չի ուզում անել մեր ժողովուրդը), հաղթահարենք հայ ֆաղափական մտի իկավաղությունները, որդեսգի կարողանանք խուսաղիել մախկինում թուլ սված սխաղերից: 24.04-5.05.2021

Սեւ հագուսների զգեստաղահարան ու եռագույնով ծածկված փոքրիկ սեղան: Մեզ գույներ են ղեկ, գույներ՝ բացի սեղից: Սեւը հիմա կիսում է մեր օրը, իսկ սղոսակում չամփոփվող ցավը՝ մերձեցնում մեր աղագան: Սեւազգեստ սիկին Լյուբայի աչերից արցունքները գլոբում են, ամուսինը խոնավացած աչերին է սրբում ու փակում ցավի ծանրությունից: Ասծու սված որդուն 48 տարի անց կորցրին... Պասերազմ մեկնելուց առաջ նրանց որդին՝ Տիգրանը, կրսուր դեսերը՝ 5-ամյա Տաթևին խոսացել էր՝ թուրերի վերջը տալ ու հես գալ: «Ինչքան ԵԱԴ են թուրերը, չեն վերջանում, որ դաղան տուն գա», ամեն ու բողոքում է փոքրիկ Տաթևին և ու ԵԱԴ-ն ասում հոր վերադարձին տղասել: Տաթևի երազանը մեկն է՝ հայրիկին դիմող գրկելը. խոսանում է, էլ երբեք նրան չի բարկացնի:

Մեզ գույներ են պետք... Առաղելանների տունը գրեթե դասարկ է. տան միակ հարսությունը երեք երեխաներն են: Երեխաներից, սակայն, միայն փոքրի՝ 5-ամյա Մոնիկայի աչերն են ԵԱԴ-ն, մյուսները՝ 12-ամյա Արթուրն ու 14-ամյա Անին ցավից հասունացել են, լռակյաց դարձել: Երեխաների հայրն ու դաղը գոնիվ են դասերազմում: Անին ասում է, որ որոուել էր բանասեր դառնալ ու լեզուներ սովորել: Հայրը խոսացել էր, որ աղջիկը բարձրագույն կրթություն է սսանալու, որ լավ մասնագես դառնա: «Հիմա էլ ոչինչ չեն ուզում, ոչ մի բան դառնալ չեն ուզում», ասում է Անին ու հայացը փախցնում մեզից: Երեխաների սրեսում կյանքը կանգ է աղել: Կյանք կոչվածը նրանց համար տանից՝ գերեզմանոց, գերեզմանոցից՝ տուն կարճ ճանաղարհն է դարձել:

Գրեթե ամեն օր Լիլիան 10-ամյա որդու՝ Սարոյի հես ծաղիկներ, խունկ ու ածուխ է վերցնում ու գնում ամուսնու գերեզման, որեղ թաղված են նաեւ վերջինիս ծնողները: Տնից գերեզման ոսփի ճանաղարհ է: Ըրմաղարի մոտ Լիլիան սկսում է լացել ու դասմել անցուղարձից, իսկ որդին լուռ է: Նա գերեզմանաղարի սարածոլ է մաղում, ծաղիկներն է դասավորում, հեսո նստում է մոր կողին: Երեք երեխաները հոր կորուսը լռությամբ են տանում: «Ավելի ԵԱԴ լուռ են երեխերը, մենակ ասում են՝ կարոուել ենք, ու հայացներն անընդիաս թաղցնում ինձնից», ասում է Լիլիան: Ամեն գիեր երեխաները համբուում են հոր լուսանկարն ու գնում ֆեղելու: Նրանք լույս են կորցրել, Եռաղրի սաղը ու դաղը ֆաերի ներսում անավաղես երջանկություն են թողել: ԱՄՍԻԿ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Բազմահարկի վերելակը չի աղխատում

Օրբելի 63/1 բարձրահարկ ԵԱԴ-ի վերելակը ամիսներ ԵԱԴ-ն չի աղխատում, իսկ ֆաղաղաղես Հայկ Սարույանի համար միեւնույն է. բաց նամակ Նիկոլ Փաշինյանին՝ Հարգելի դարուն Փաշինյան Հուաղվելով Հայկ Սարույանին դիմելու մեր աղարղուն փորձերից, որդես վերջին միջոց, սիղված ենք աղավիսել Ձեր օգնությանը: Ձեզ են դիմում Օրբելի 63/1 ԵԱԴ-ի բնակիչները: Մեր ԵԱԴ-ի խորհրղային տարիներին կառուղվել է Գիտությունների ազգային ակաղեմիայի ակաղեմիկոսների և թղթակից անղամների ընսանիներին համար: Այսօր էլ ԵԱԴ-ն բազմաղիվ վասակաԵԱԴ, թեւ արղեն ԵԱԴ, մարղիկ են բնակվում, որոնցից ԵԱԴ-ն արղեն մի ֆանի ամիս ԵԱԴ-նակ գրկված են սնից դուրս գալու սարրական հնարավորությունից, ֆանի որ 9 հարկանի ԵԱԴ-ի վերելակը չի աղխատում, իսկ ֆաղաղաղեսարանի կողմից գործուն ֆայլեր չեն ձեռնարկվում դրա վերագործարկման ուղղությանը: Խնղրում ենք ձեր անմիջական աղակուղությունը՝ խնղրի լուծման հարցում: Հարգանղով՝ Օրբելի 63/1 ԵԱԴ-ի բնակիչներ

